Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:

Завідувач кафедри,
к.е.н., доцент
_____ Ольга ГУБАРИК
«____» _____ 20___ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему:
Удосконалення обліку і аудиту розрахунків з дебіторами та управління дебіторською заборгованістю на підприємстві у воєнний час

Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Здобувач **Даніїл ЧОРНИЙ**

Науковий керівник,
к.е.н., доцент **Ольга ЧЕПЕЦЬ**
науковий ступінь, посада

Дніпро – 2025

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет: Обліку і фінансів
Кафедра: Обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою
Освітньо-професійна програма: «Облік і оподаткування»
Спеціальність: 071 «Облік і оподаткування»
Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

З А Т В Е Р Д Ж У Ю
В.о. зав. кафедри_____ Ольга ГУБАРИК
«_____»_____ 20__р.

З А В Д А Н Н Я

Чорному Даніілу Сергійовичу
_____
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Удосконалення обліку і аудиту розрахунків з дебіторами та управління дебіторською заборгованістю на підприємстві у воєнний час_____
Науковий керівник: Чепець Ольга Григорівна, к.е.н., доцент_____
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затверджені наказом по ДДАЕУ від 14_жовтня__2025 року №_3069_____
2. Термін подання здобувачем роботи: 05 грудня 2025 р.
3. Вихідні дані до роботи: Закони України та Кодекси законів України, Національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, внутрішні нормативні акти на підприємстві, наукові статті та матеріали доповідей на наукових конференціях, облікові дані та звітність СТОВ «ДНІПРО-Н» Дніпропетровської області_____
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)
Вступ. Теоретичні засади обліку, аудиту та управління розрахунками з дебіторами в умовах воєнного часу. Облік розрахунків з дебіторами та управління дебіторською заборгованістю на підприємстві та його удосконалення. Удосконалення аудит розрахунків з дебіторами та дебіторської заборгованості підприємства. Висновки._____
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
Основні завдання обліку та аудиту дебіторської заборгованості. Фактори, що впливають на формування дебіторської заборгованості в аграрних підприємствах в умовах воєнного часу. Основні завдання системи управління дебіторською заборгованістю підприємства в умовах воєнного часу. Основні етапи процесу управління дебіторською заборгованістю підприємства. Система нормативного та аналітичного регулювання обліку дебіторської заборгованості на підприємстві. Порівняльна оцінка майна та капіталу СТОВ «ДНІПРО-Н» станом на 2024 р. у порівнянні з 2020 р. Аналіз руху та функціонального стану основних засобів СТОВ «ДНІПРО-Н» станом на 2024 р. у порівнянні з 2020 р. Тенденції змін фінансових показників СТОВ «ДНІПРО-Н». Аналіз динаміки основних показників фінансової стійкості підприємства за період 2020-2024 рр. Аналіз ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості СТОВ «ДНІПРО-Н». Загальний інтегрований показник фінансового стану підприємства. Організаційна схема керівних та управлінських підрозділів підприємства. Основні напрями вдосконалення обліку та контролю дебіторської заборгованості для СТОВ «ДНІПРО-Н». Запропонована Відомість контролю та аналізу дебіторської заборгованості СТОВ «ДНІПРО-Н» за термінами, контрагентами, регіонами та договорами. Складові аудиторських процедур у процесі управління

дебіторською заборгованістю підприємства. Динаміка показників дебіторської заборгованості СТОВ «ДНІПРО-Н». Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості СТОВ «ДНІПРО-Н». Алгоритм роботи служби внутрішнього аудиту СТОВ «ДНІПРО-Н» з управління дебіторською заборгованістю. Запропонована Матриця ризиків дебіторської заборгованості для СТОВ «ДНІПРО-Н». Запропонована Аналітична таблиця управління дебіторською заборгованістю для СТОВ «ДНІПРО-Н». Запропонована Відомість контролю взаємозвірки з дебіторами для СТОВ «ДНІПРО-Н»_____

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання_____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Теоретичні засади обліку, аудиту та управління розрахунками з дебіторами в умовах воєнного часу	Травень – червень 2025 р.	
2.	Аналіз фінансово-економічних показників діяльності досліджуваного підприємства	Червень – липень 2025р.	
3.	Облік розрахунків з дебіторами та управління дебіторською заборгованістю на підприємстві та його удосконалення	Липень - серпень 2025р.	
4.	Удосконалення аудит розрахунків з дебіторами та дебіторської заборгованості підприємства	Вересень - жовтень 2025р.	
5.	Вступ	Листопад 2025р.	
6.	Висновки	Листопад 2025р.	
7.	Оформлення роботи	Листопад 2025р.	

Здобувач _____ __Даніїл ЧОРНИЙ_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Науковий керівник _____ __Ольга ЧЕПЕЦЬ_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ 5

ВСТУП 7

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА УПРАВЛІННЯ РОЗРАХУНКАМИ З ДЕБІТОРАМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ 10

1.1. Поняття розрахунків з дебіторами та дебіторської заборгованості як об’єкта обліку та аудиту 10

1.2. Особливості управління дебіторською заборгованістю в умовах воєнного часу 14

1.3. Нормативне регулювання обліку та аудиту розрахунків з дебіторами 18

Висновки до розділу 1 22

РОЗДІЛ 2. ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ З ДЕБІТОРАМИ ТА УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТА ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ 24

2.1. Фінансово-економічний стан діяльності та організаційні аспекти обліку і облікової політики СТОВ «ДНІПРО-Н» 24

2.2. Стан обліку розрахунками з дебіторами та управління дебіторської заборгованості на підприємстві 31

2.3. Напрями удосконалення обліку та управління дебіторською заборгованістю в умовах воєнного часу СТОВ «ДНІПРО-Н» 35

Висновки до розділу 2 39

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ АУДИТ РОЗРАХУНКІВ З ДЕБІТОРАМИ ТА ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА 42

3.1. Методичні підходи до аудиту розрахунків з дебіторами на підприємстві 42

3.2. Аналітичні та інформаційні інструменти аудиту дебіторської заборгованості на підприємстві 44

3.3. Напрями удосконалення аудиту розрахунків з дебіторами в умовах воєнного часу підприємства 49

Висновки до розділу 3 53

ВИСНОВКИ 56

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 60

РЕФЕРАТ

Тема: «Удосконалення обліку і аудиту розрахунків з дебіторами та управління дебіторською заборгованістю на підприємстві у воєнний час»

Кваліфікаційна робота містить: 67 с., 16 рис., 5 табл., 55 джерел літератури.

Об'єктом кваліфікаційного дослідження є процес виникнення, обліку, аудиту та погашення дебіторської заборгованості на підприємстві.

Предмет дослідження є сукупність теоретичних засад, організаційних питань, прикладних аспектів та методичних прийомів обліку, аудиту та управління розрахунками з дебіторами.

Мета роботи є аналіз теоретичних і практичних основ обліку та аудиту розрахунків з дебіторами, дослідження управління дебіторською заборгованістю та розробка рекомендацій щодо їх удосконалення в умовах воєнного часу.

Методи дослідження: аналіз, синтез, узагальнення, систематизація, опис, спостереження, економічний аналіз, графічний і табличний методи, метод логічного узагальнення.

У роботі досліджено: розрахунки з дебіторами та дебіторську заборгованість як об'єкт обліку та аудиту; особливості управління дебіторською заборгованістю в умовах воєнного часу; нормативне регулювання обліку та аудиту розрахунків з дебіторами; фінансово-економічний стан та організаційні аспекти обліку і облікової політики СТОВ «ДНІПРО-Н»; стан обліку дебіторської заборгованості та управління розрахунками з дебіторами на підприємстві; напрями удосконалення обліку та управління дебіторською заборгованістю в умовах воєнного часу.

Результати дослідження показали, що впровадження запропонованих заходів щодо удосконалення обліку, аудиту та управління розрахунками з дебіторами дозволяє підвищити ефективність фінансових потоків СТОВ «ДНІПРО-Н» і мінімізувати ризики неплатежів у воєнний час.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

ОБЛІК, АУДИТ, УПРАВЛІННЯ, ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ, РОЗРАХУНКИ З ДЕБІТОРАМИ, УДОСКОНАЛЕННЯ, ВОЄННИЙ ЧАС

ABSTRACT

Topic: "Improving the accounting and auditing of settlements with debtors and management of receivables at the enterprise during wartime"

The qualification work contains: 67 pages, 16 figures, 5 tables, 55literature sources.

The object of the qualification study is the process of creation, accounting, audit and repayment of receivables at the enterprise.

The subject of the study is a set of theoretical principles, organizational issues, applied aspects and methodological techniques of accounting, auditing and management of settlements with debtors.

The purpose of the work is the analysis of the theoretical and practical foundations of accounting and auditing of settlements with debtors, the study of the management of receivables and the development of recommendations for their improvement in wartime conditions.

Research methods: analysis, synthesis, generalization, systematization, description, observation, economic analysis, graphical and tabular methods, method of logical generalization.

The work examines: settlements with debtors and accounts receivable as an object of accounting and auditing; features of receivables management in wartime conditions; normative regulation of accounting and auditing of settlements with debtors; financial and economic condition and organizational aspects of accounting and accounting policy of STOV "DNIPRO-N"; the state of accounts receivable and management of settlements with debtors at the enterprise; directions for improving accounting and management of receivables in wartime conditions.

The results of the study showed that the implementation of the proposed measures to improve accounting, auditing and management of settlements with debtors allows to increase the efficiency of financial flows of STOV "DNIPRO-N" and minimize the risks of non-payments in wartime.

KEYWORDS

ACCOUNTING, AUDITING, MANAGEMENT, ACCOUNTS RECEIVABLE, ACCOUNTS WITH RECEIVERS, IMPROVEMENTS, WARTIME

ВСТУП

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що дебіторська заборгованість є одним із ключових активів підприємства і відіграє важливу роль у забезпеченні його фінансової стабільності. Умови воєнного часу створюють додаткові ризики неплатежів та затримок розрахунків, що може призвести до касових розривів і ускладнити фінансування поточних витрат. Ефективний облік, аудит і управління дебіторською заборгованістю дозволяють своєчасно виявляти проблемні борги, контролювати ліквідність та знижувати фінансові ризики, забезпечуючи стабільність діяльності підприємства.

Проблема обліку та аудиту розрахунків з дебіторами та управління дебіторською заборгованістю активно досліджується вітчизняними та зарубіжними науковцями. Серед них варто відзначити праці Бардадим М.В. [4], Губарик О. М. [12], Ленко І. В. [19, 20], Мулик Т. О. [27, 28], Приходька І. П. [40], Ткачук Л. М. [47], Шигун М.М. [52, 53], які підкреслюють необхідність удосконалення системи обліку та аудиту дебіторської заборгованості. Актуальність цього дослідження підтверджується також сучасними умовами ведення бізнесу в умовах воєнного стану.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є аналіз теоретичних і практичних засад обліку, аудиту та управління розрахунками з дебіторами на підприємстві СТОВ «ДНІПРО-Н» для розробки пропозицій щодо їх удосконалення.

Для досягнення мети поставлено такі завдання:

- проаналізувати теоретичні основи обліку та аудиту дебіторської заборгованості;
- дослідити особливості управління дебіторською заборгованістю у кризових умовах;
- оцінити нормативно-правову базу обліку та аудиту розрахунків з дебіторами;

- проаналізувати фінансово-економічний стан та організаційні аспекти обліку на підприємстві СТОВ «ДНІПРО-Н»;

- дослідити стан обліку та управління дебіторською заборгованістю на підприємстві;

- визначити напрями удосконалення обліку та управління дебіторською заборгованістю;

- дослідити методичні підходи та інструменти аудиту дебіторської заборгованості;

- розробити практичні заходи щодо вдосконалення аудиту та управління дебіторською заборгованістю;

- систематизувати отримані результати та сформувати рекомендації щодо ефективного управління дебіторською заборгованістю та аудиту.

Об'єктом дослідження є процес виникнення, обліку, аудиту та погашення дебіторської заборгованості на підприємстві.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних засад, організаційних питань, прикладних аспектів та методичних прийомів обліку, аудиту і управління дебіторською заборгованістю на підприємстві.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань застосовано методи аналізу, синтезу, узагальнення, систематизації, опису, спостереження, економічного аналізу, графічний та табличний методи, а також метод логічного узагальнення.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в систематизації теоретичних засад та прикладній спрямованості організаційних і методичних прийомів, спрямованих на удосконалення обліку і аудиту розрахунків з дебіторами та управління дебіторською заборгованістю СТОВ «ДНІПРО-Н»:

удосконалено:

- документальне оформлення розподілу дебіторської заборгованості за термінами, контрагентами, регіонами та договорами за допомогою розробленої відомості, інтегрованої до комп'ютерної програми, що дозволяє визначати проблемні зони (прострочені та проблемні борги), виявляти

ризикових контрагентів, систематизувати заборгованість та ефективно планувати заходи з її зниження;

- документальне забезпечення системи контролю за допомогою відомості моніторингу показників ефективності управління дебіторською заборгованістю, що дозволяє відстежувати динаміку заборгованості, оцінювати ефективність управлінських рішень, виявляти ризики неплатежів та ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення;

дістало подальшого розвитку:

- організаційний підхід до обліку дебіторської заборгованості на підприємстві через систематизацію практичних рекомендацій, впровадження яких сприятиме зниженню ризиків неплатежів, підвищенню прозорості взаєморозрахунків і покращенню фінансової стабільності СТОВ «ДНІПРО-Н»;

- методичний підхід до контролю в системі управління дебіторською заборгованістю, який базується на автоматизації процесів, використанні сучасних аналітичних інструментів, гнучких підходах до взаємодії з контрагентами та підвищенні ефективності стягнення боргів.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Результати дослідження апробовані на IX Всеукраїнській науково-практичній Інтернет-конференції «Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств» (м. Дніпро, ДДАЕУ, 9-10 травня 2025 р.) та представлені у статті: «Сучасні напрями вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління оборотними активами підприємства» (2025 р.).

Публікації. Основні положення кваліфікаційної роботи висвітлені у 2 наукових працях, в 1 тезі доповіді у збірнику матеріалів науково-практичної конференції і у 1 фаховій статті Категорії Б.

Структура і обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох основних розділів, висновків та списку використаних джерел з 55 найменувань. Загальний обсяг роботи: 67 сторінок комп’ютерного тексту, включає 5 таблиць та 16 рисунків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА УПРАВЛІННЯ РОЗРАХУНКАМИ З ДЕБІТОРАМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

1.1. Поняття розрахунків з дебіторами та дебіторської заборгованості як об’єкта обліку та аудиту

Розрахунки з дебіторами – це зобов’язання контрагентів підприємства перед ним, які виникають внаслідок надання товарів, послуг або виконання робіт, але ще не погашені грошовими коштами або іншими активами. У бухгалтерському обліку дебіторська заборгованість вважається активом, оскільки вона втілює майбутні економічні вигоди для підприємства, з одного боку, і ризик непогашення – з іншого. Вона впливає безпосередньо на ліквідність компанії, формуючи частину оборотного капіталу, який ще не реалізовано грошима, і тому потребує ретельного обліку та аудиту [19, 52].

Дебіторська заборгованість відіграє важливу роль у діяльності підприємства, будучи одним із головних елементів його фінансових активів. Вона визначає ефективність фінансового управління, впливає на платоспроможність, ліквідність та загальний фінансовий стан організації. Як зазначають Шот А. та Братух Д., «розрахункові операції є важливою складовою фінансово-економічної діяльності будь-якого підприємства, адже вони складають основу процесу забезпечення безперервної діяльності суб'єктів господарювання» [54].

З точки зору наукових досліджень, І. В. Ленко і А. С. Колєсніченко підкреслюють важливість дебіторської заборгованості в обліковій системі, зазначаючи, що «дебіторська заборгованість виступає ключовим інструментом управління фінансовими потоками» [19]. У свою чергу, М. М. Шигун та Г. В. Мухомор порушують питання визнання й оцінки дебіторської заборгованості згідно з національними та міжнародними стандартами,

акцентуючи на тому, що резерв сумнівних боргів повинен формуватися з урахуванням реальної ймовірності непогашення [52].

Крім того, науковці звертають увагу на ризикову природу дебіторської заборгованості. У статті Мамонтової Н. А. та Глущик М. М. висвітлено особливості обліку та управління дебіторською заборгованістю в сучасних умовах, зокрема механізми класифікації заборгованості на звичайну, сумнівну та безнадійну, а також використання методів резервування [22]. Такі підходи дають змогу підприємству адекватно оцінити й відобразити в обліку потенційні втрати, пов’язані з неповерненням коштів.

Погоджуємося з Ткачук Л. М. та Венди Чен, що «в сучасних умовах дебіторська заборгованість розглядається як сума коштів, яку підприємству повинні сплатити покупці та замовники за одержані товари або послуги» [46]. Дебіторська заборгованість відображає майбутні доходи підприємства, що сприяє підтриманню економічної активності. Продаж товарів чи надання послуг у кредит дозволяє залучити більшу кількість клієнтів та збільшити обсяг реалізації продукції. Також підтверджує думку Мулик Т.О., що «дебіторська заборгованість відіграє важливе значення в системі розрахунків підприємства і впливає на надходження коштів до суб'єкта господарювання» [27].

З методологічної точки зору, управління дебіторською заборгованістю описано в дослідженні О. Курило та А. Карпец, де розглядаються такі інструменти, як факторинг, вексельні розрахунки та аналіз структури дебіторської заборгованості з метою мінімізації фінансових ризиків [18]. Ці методи сприяють оптимізації кредитної політики підприємства, клієнтської заборгованості та підвищенню платіжної дисципліни серед дебіторів.

З погляду організаційної практики, облік дебіторської заборгованості в українських підприємствах регламентується стандартом П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», що встановлює класифікацію (звичайна, сумнівна, безнадійна), механізми резервування та списання [42]. При аудиторській перевірці розрахунків з дебіторами велика увага приділяється

документальному підтвердженню заборгованості, її коректній оцінці та відповідності резервів реальному ризику.

Сучасні наукові погляди також підкреслюють стратегічну роль дебіторської заборгованості для фінансової стабільності підприємств. Зокрема, у дослідженні Савченка, Горелика, Гаврилюка та Вербіцького показано, що надмірний обсяг дебіторської заборгованості або її невчасне погашення негативно впливає на ліквідність, оборотність активів та прибутковість підприємства [44].

Своєчасне виявлення сумнівних та безнадійних боргів допомагає запобігти фінансовим втратам, а регулярний контроль забезпечує прозорість взаємовідносин із контрагентами та дає можливість оперативно вирішувати спірні питання щодо розрахунків. Основні завдання обліку та контролю дебіторської заборгованості на підприємстві узагальнено на рис. 1.1.

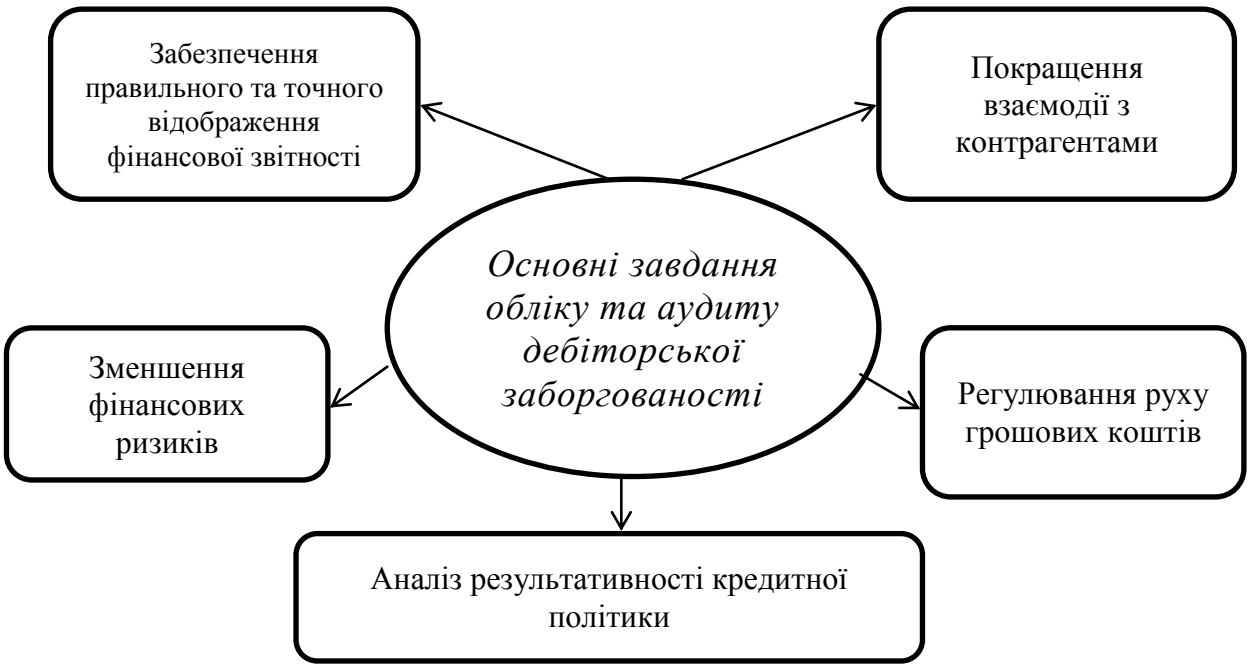

Рис. 1.1. Основні завдання обліку та аудиту дебіторської заборгованості

В аграрних підприємствах існують специфічні особливості формування дебіторської заборгованості, зумовлені різними факторами, які узагальнено на рис. 1.2.

Рис. 1.2. Фактори, що впливають на формування дебіторської заборгованості в аграрних підприємствах в умовах воєнного часу

У умовах воєнного часу ці особливості посилюються через ризики неплатежів, затримки поставок та коливання попиту на продукцію.

Одним із чинників формування дебіторської заборгованості в аграрних підприємствах є сезонність виробництва та нерівномірна реалізація продукції, що зумовлює відтермінування платежів до завершення збору врожаю. Крім того, рівень заборгованості впливає на фінансову стійкість підприємства, оскільки включається в оборотні активи та визначає оборотність капіталу. Затримка платежів може створювати дефіцит грошових коштів, ускладнювати виконання поточних зобов’язань та збільшувати ризики формування сумнівної або безнадійної заборгованості, що негативно

впливає на ефективність бізнес-діяльності в умовах воєнного часу.

Тому управління дебіторською заборгованістю стає ключовим інструментом підтримки фінансової стабільності підприємства. Розробка заходів щодо своєчасного погашення заборгованості дозволяє контролювати фінансові потоки, забезпечувати баланс між реалізацією та ліквідністю, мінімізувати ризики втрат і забезпечувати конкурентоспроможність на ринку навіть в умовах кризових або воєнних обставин.

Отже, дебіторська заборгованість є багатогранним економічним явищем: це й актив, й ризикове зобов'язання, що вимагає збалансованого підходу до обліку, оцінки та аудиту. Для підприємства важливо не лише відображати її в балансі, а й здійснювати управління з урахуванням можливості непогашення – через формування резервів, аналіз структури заборгованості та впровадження методів зниження ризику.

Таким чином, розрахунки з дебіторами та дебіторська заборгованість є ключовими елементами фінансових активів підприємства, одночасно виступаючи джерелом потенційних ризиків. Ефективний облік, оцінка та аудит розрахунків з дебіторами, а також управління дебіторською заборгованістю, включаючи формування резервів та аналіз її структури, дозволяють мінімізувати фінансові втрати, підтримувати ліквідність і забезпечувати стабільність діяльності підприємства навіть в умовах воєнного часу. Управління розрахунками з дебіторами стає невід'ємною складовою фінансової стратегії, що забезпечує контроль над грошовими потоками та підвищує ефективність бізнес-процесів.

1.2. Особливості управління дебіторською заборгованістю в умовах воєнного часу

Управління дебіторською заборгованістю в умовах воєнного часу набуває особливої актуальності, оскільки підприємства працюють в умовах

підвищеної невизначеності, логістичних обмежень та зростання ризику неплатежів. Як зазначає Т. О. Мулик, «ефективність управління дебіторською заборгованістю визначає здатність підприємства підтримувати платоспроможність та фінансову стійкість» [28]. Ця думка особливо актуальна в кризових і воєнних умовах, коли своєчасне надходження коштів стає критичним чинником стабільності.

За твердженням Л. М. Ткачук, «воєнні ризики формують додаткові загрози щодо втрати контролю над розрахунками та підвищують ймовірність виникнення сумнівних боргів» [47]. У таких умовах підприємствам необхідно адаптувати кредитну політику, встановлювати диференційовані умови оплати та скорочувати терміни розрахунків.

На думку І. В. Ленко, управління дебіторською заборгованістю повинно базуватися на системному аналізі платіжної дисципліни контрагентів та оперативній оцінці фінансових ризиків [19]. У воєнний час цей підхід доповнюється потребою у щоденному моніторингу контрагентів, оцінці їх географічних та логістичних ризиків, а також переглядом графіків оплат.

М. М. Шигун підкреслює, що в умовах нестабільності важливим є правильне формування резерву сумнівних боргів, адже він дозволяє уникнути завищення активів і неправильного відображення фінансового стану підприємства [53]. З огляду на воєнні ризики підприємства повинні частіше переглядати оцінку дебіторської заборгованості, скорочувати період її аналізу та застосовувати більш жорсткі критерії оцінки платоспроможності клієнтів.

Серед ключових особливостей управління дебіторською заборгованістю в умовах війни можна виділити такі:

- підвищення ризику неплатежів унаслідок знищення активів контрагентів, їх релокації або тимчасової непрацездатності підприємств;

- порушення логістики, що впливає як на своєчасність поставок, так і на своєчасність розрахунків;

- зростання залежності від сезонності в аграрному секторі, яка в умовах війни ускладнюється коливанням цін і нестабільністю ринків збуту;

- необхідність посилення кредитної політики, зокрема скорочення термінів оплати та підвищення вимог до попередньої оцінки контрагентів;

- використання додаткових інструментів контролю, таких як факторинг, часткова передоплата, фінансові гарантії;

- зростання ролі управлінського контролю, оскільки керівництво має оперативно реагувати на ризики затримки надходжень.

Основні завдання та функції системи управління дебіторською заборгованістю на підприємстві представлені на рис. 1.3.

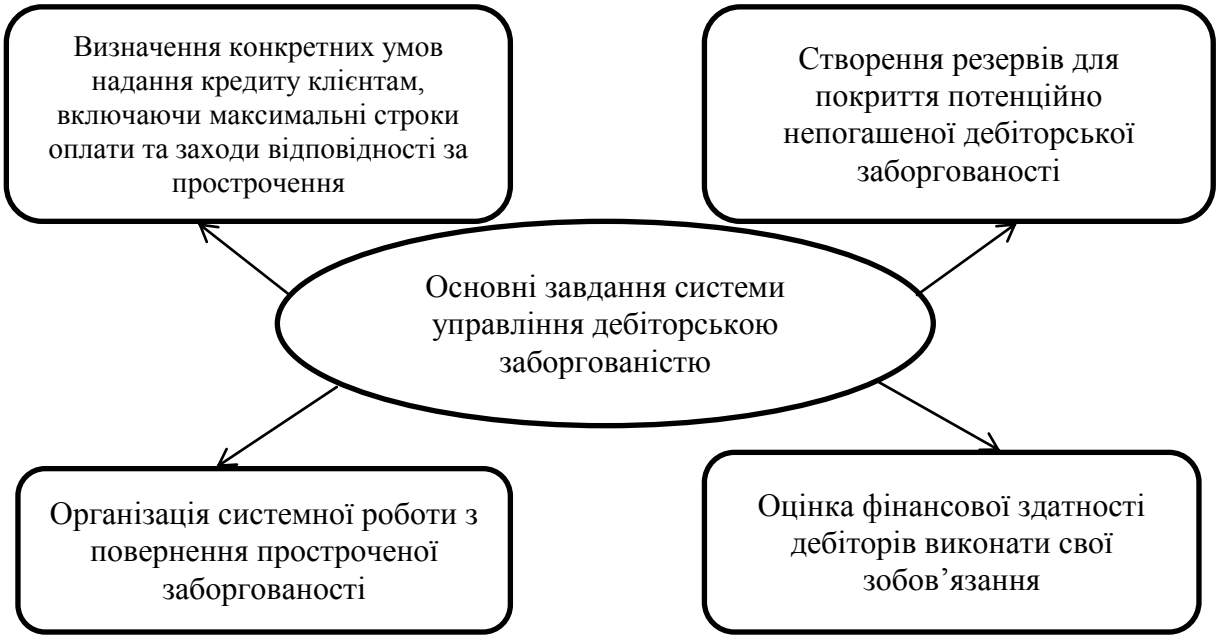

Рис. 1.3. Основні завдання системи управління дебіторською заборгованістю підприємства в умовах воєнного часу

Вони включають контроль строків погашення заборгованості, постійний моніторинг платоспроможності дебіторів, коригування кредитної політики відповідно до фінансових та ринкових умов, а також роботу з проблемними та простроченими заборгованостями. Виконання цих завдань сприяє своєчасному надходженню коштів, зниженню ризиків неплатежів і підвищенню загальної фінансової стійкості та ефективності діяльності

підприємства, що особливо актуально в умовах воєнного часу.

Отже, ефективне управління дебіторською заборгованістю дає змогу підприємству підтримувати стабільний фінансовий стан, підвищувати ліквідність та мінімізувати значні фінансові ризики. Зокрема, Чепець О., Юрченко С. та Волчанська Л. наголошують, що «раціональне та оптимальне управління дебіторською заборгованістю компанії дозволяє забезпечувати необхідний рівень рентабельності та уникнути прострочення виплат за зобов'язаннями» [49]. Аналогічно, Ткачук Л. М. та Венда Чен відзначають, що «ефективна політика підприємства по управлінню дебіторською заборгованістю безпосередньо пов’язана із оптимізацією її розміру та забезпеченням своєчасної інкасації боргу» [46].

Основні етапи процесу управління дебіторською заборгованістю підприємства систематизовано та подано на рис. 1.4.

Рис. 1.4. Основні етапи процесу управління дебіторською заборгованістю підприємства

Дебіторська заборгованість виступає формою тимчасового

відволікання коштів, які можуть бути спрямовані на забезпечення поточної діяльності підприємства. Раціональне управління нею сприяє скороченню затримок у надходженні грошових потоків та підвищенню швидкості обігу активів. Важливим елементом цього процесу є оцінка фінансової надійності контрагентів та застосування дієвих інструментів повернення боргів, що допомагає запобігти втратам, пов’язаним із неплатежами. Гнучка кредитна політика та якісно організована система контролю за дебіторами підтримують розширення клієнтської бази й укріплення партнерських відносин.

Степаненко О. І. та Дубовик М. Ф. зазначають, що «погашення дебіторської заборгованості в стислі терміни, недопущення її збільшення вище допустимої межі – реальна можливість подолати або пом'якшити дефіцит оборотного капіталу» [45]. Також важливо звернути увагу на позицію Бразілій Н.М., яка підкреслює, що «важливою передумовою ефективного управління дебіторською заборгованістю, і, як наслідок, визначення і дотримання її оптимальних розмірів, є створення належного інформаційного забезпечення, яке формується в системі обліку» [7].

Отже, дебіторська заборгованість є важливим інструментом у системі управління збутом, проте потребує систематичного аналізу та контролю, щоб зменшити потенційні фінансові ризики підприємства. Налагоджене управління нею дає можливість результативніше оцінювати показники діяльності, а також своєчасно коригувати політику роботи з клієнтами задля підвищення прибутковості та мінімізації ризиків.

1.3. Нормативне регулювання обліку та аудиту розрахунків з дебіторами

Нормативно‑правове забезпечення обліку та аудиту розрахунків із дебіторами є ключовим для достовірного відображення дебіторської

заборгованості у фінансовій звітності та гарантує прозорість і контрольованість цих операцій.

Облікове забезпечення бізнес-процесів суб'єктів господарювання в Україні здійснюється відповідно до положень Закону України «Про бухгалтерський облік» [43]. Цей закон визначає обов'язкові вимоги щодо організаційних аспектів ведення обліку на підприємствах та інших господарюючих суб'єктах. Для систематизації та узагальнення даних про підприємницькі операції всі підприємства застосовують систему бухгалтерських рахунків, регламентовану нормативними документами «План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» [36] та «Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» [15].

Кожна група операцій належить до певного облікового напрямку, який регламентується відповідним Національним Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку. Так, обліковий супровід операцій, що пов'язані з виникненням дебіторської заборгованості, здійснюється згідно з методикою, викладеною в Національному Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» [30] та 15 «Дохід» [31]. Ці нормативні документи забезпечують одночасне визнання дебіторської заборгованості та доходу від реалізації продукції чи послуг. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [29] встановлює правила відображення інформації щодо дебіторської заборгованості у фінансовій звітності підприємства. При цьому оподаткування розрахунків з дебіторами регулюється положеннями Податкового кодексу України [37].

П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», затверджене наказом Мінфіну України, визначає методологічні засади формування інформації про дебіторську заборгованість, її визнання, оцінку і розкриття в звітності [42]. Зокрема, П(С)БО 10 встановлює, що дебіторська заборгованість визнається

активом за умови ймовірності майбутніх економічних вигод і можливості достовірного вимірювання її суми.

За П(С)БО 10 існує класифікація дебіторської заборгованості: поточна (до 12 місяців) й довгострокова (після 12 місяців) [42]. Регламентується також формування резерву сумнівних боргів: стандарт надає механізми для визначення чистої реалізаційної вартості дебіторської заборгованості через вирахування з резерву [34].

Питання контролю резервів і списання безнадійної заборгованості також регламентуються: відповідно до П(С)БО 10, якщо безнадійна заборгованість виявляється, вона списується з активів із одночасним зменшенням резерву сумнівних боргів, а перевищення резерву над списаними боргами може потрапляти на витрати [42].

З точки зору науковців, нормативна база є критичною для управління дебіторською заборгованістю. Наприклад, у науковій роботі, опублікованій в електронному репозитарії КНАЕУ, зазначається: «дебіторська заборгованість визнається активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод та може бути достовірно визначена її сума» згідно з П(С)БО 10. Також в академічній праці підкреслюється, що «у П(С)БО 10 не передбачено чіткого розмежування понять довгострокової та короткострокової дебіторських заборгованостей», що створює практичні складнощі для обліку.

Крім П(С)БО 10, нормативні вимоги щодо дебіторської заборгованості враховують й інші стандарти бухгалтерського обліку. Наприклад, при її обліку часто залучаються НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», які регулюють загальну подачу інформації, та інші, залежно від характеру операцій [29].

Для врегулювання облікових питань на рівні підприємства законодавством передбачено можливість і необхідність видання Наказу про облікову політику конкретного суб’єкта господарювання. Цей локальний документ враховує як вимоги законодавства, так і специфіку діяльності

підприємства, дозволяючи обирати найбільш ефективні облікові інструменти для управлінських потреб.

Що стосується аналітичного забезпечення, то законодавство не встановлює чітких правил щодо його організації. Існують рекомендації та методичні розробки фахівців, проте їх застосування не є обов'язковим. Відтак, підприємство самостійно визначає методи та прийоми аналітичного супроводу бізнес-процесів. Втілення цих рішень відбувається через Внутрішнє положення про контрольно-аналітичні заходи та Наказ про облікову політику.

Схематично нормативне регулювання обліково-аналітичного супроводу дебіторської заборгованості підприємства наведено на рис. 1.5.

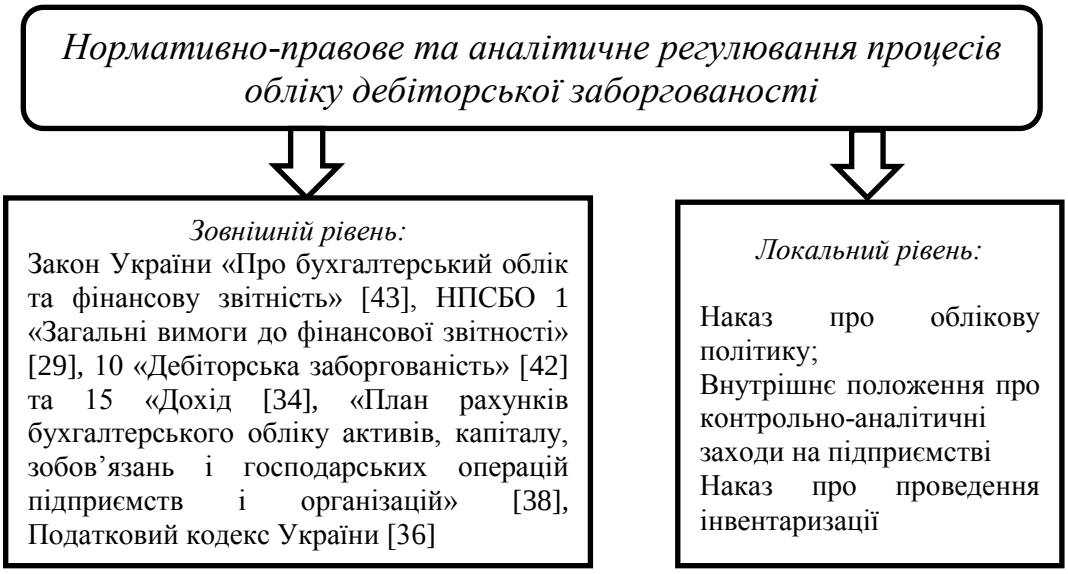

Рис. 1.5. Система нормативного та аналітичного регулювання обліку дебіторської заборгованості на підприємстві

Що стосується аудиту, хоча українські національні стандарти обліку прямо не регламентують усі аудиторські процедури, практично аудит залишків дебіторської заборгованості здійснюється за міжнародними стандартами аудиту. Перевірка включає процедури зовнішнього підтвердження за вимогами Міжнародного стандарту аудиту (МСА), аналіз резервів сумнівних боргів та оцінку внутрішнього контролю.

Також варто враховувати податковий аспект: питання податкового

визнання безнадійної заборгованості та резерву сумнівних боргів можуть бути регламентовані податковими нормами (наприклад, у Податковому кодексі України), що впливає на облікову політику підприємства та його рішення щодо формування резервів.

Отже, нормативне регулювання обліку та аудиту розрахунків із дебіторами – це синтез законодавчих, облікових і аудиторських вимог, що забезпечує цілісність, достовірність і контроль за дебіторськими активами. Його правильне застосування дозволяє підприємству мінімізувати ризики неплатежів, коректно формувати резерви та надавати прозору інформацію користувачам фінансової звітності.

Висновки до розділу 1

1. Дебіторська заборгованість є тимчасово вилученими грошовими ресурсами, які за належного управління можуть слугувати джерелом підвищення фінансової стійкості та покращення оборотності активів. Встановлено, що ефективне управління дебіторською заборгованістю передбачає оцінку платоспроможності контрагентів, оптимізацію кредитної політики, своєчасний контроль за станом розрахунків та використання інструментів попередження прострочених боргів. Дебіторська заборгованість є важливим індикатором якості управління продажами, ділових відносин з партнерами та рівня ризиків підприємства. Недостатня увага до її аналізу й контролю призводить до дефіциту оборотного капіталу, зростання фінансових ризиків та погіршення результатів діяльності. У сучасних умовах воєнного часу значення моніторингу дебіторської заборгованості суттєво підвищується, оскільки ризики неплатежів зростають. Отже, дебіторська заборгованість є важливою складовою системи управління фінансами підприємства, а її ефективне регулювання сприяє підвищенню ліквідності, стабільності та результативності господарської діяльності.

2. У воєнних умовах управління дебіторською заборгованістю

потребує посиленого контролю та адаптації внутрішніх підходів, оскільки зростають ризики неплатежів, порушення договірної дисципліни та фінансова нестабільність контрагентів. Дебіторська заборгованість безпосередньо впливає на ліквідність підприємства, тому важливими є своєчасний моніторинг платоспроможності покупців, оптимізація кредитної політики, використання інструментів попередження збитків і формування резерву сумнівних боргів. Підприємствам необхідно скорочувати терміни розрахунків, застосовувати передоплату та інші механізми гарантування платежів, що забезпечує стабілізацію грошових потоків і зменшення ризиків втрати активів. Ефективне управління дебіторською заборгованістю в таких умовах виступає ключовим елементом фінансової стійкості та підтримки безперервності діяльності підприємства.

3. Нормативне регулювання обліку та аудиту розрахунків з дебіторами забезпечує цілісність, об’єктивність і прозорість інформації про дебіторську заборгованість, визначаючи правила її визнання, оцінки, класифікації та контролю. Законодавчі акти, П(С)БО та податкові норми формують методологічну базу для відображення дебіторської заборгованості у фінансовій звітності, тоді як внутрішні регламенти підприємства – наказ про облікову політику та положення про контрольно-аналітичні процедури – конкретизують практичні аспекти її облікового та аналітичного супроводу. Відсутність жорсткої регламентації аналітичних процедур зумовлює необхідність самостійного визначення підприємством методів моніторингу та оцінки заборгованості. Поряд з цим аудит дебіторської заборгованості спирається на вимоги міжнародних стандартів аудиту, що забезпечує перевірку достовірності залишків, правильність формування резервів та ефективність системи внутрішнього контролю. Сукупність нормативних та методичних вимог формує комплексний механізм управління дебіторською заборгованістю, спрямований на зниження ризиків неплатежів і підвищення якості фінансової інформації підприємства.

РОЗДІЛ 2. ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ З ДЕБІТОРАМИ ТА УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТА ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

2.1. Фінансово-економічний стан діяльності та організаційні аспекти обліку і облікової політики СТОВ «ДНІПРО-Н»

Дослідження ґрунтується на аналітичних та облікових даних, отриманих від СТОВ «ДНІПРО-Н», що знаходиться за адресою: Дніпропетровська область, Кам’янський район, с. Пушкарівка, вул. Ілляшевської Варвари, 28. Підприємство функціонує з 3 березня 2000 року. Його діяльність очолює директор Кукса Анатолій Іванович, а бухгалтерський облік організовує головний бухгалтер Кременчуцька Ірина Вікторівна.

Перевірка відомостей у Єдиному державному реєстрі підтвердила, що товариство продовжує господарську діяльність і не перебуває на стадії припинення, що свідчить про стабільність його роботи.

Аналіз відкритих даних показав, що підприємство здійснює діяльність у низці аграрних та торгівельних напрямів, зокрема:

– вирощування зернових культур (01.11);

– розведення великої рогатої худоби (01.41);

– свинарство (01.46);

– допоміжні види діяльності у рослинництві (01.61);

– оптова торгівля (46.21).

За документами звітності встановлено, що підприємство функціонує у формі товариства з обмеженою відповідальністю, а середньооблікова чисельність персоналу за останній звітний період становить 53 працівники.

Для проведення фінансово-аналітичної оцінки розглянуто зміни в структурі активів і капіталу СТОВ «ДНІПРО-Н» станом на 2024 р. з порівнянням до показників 2020 р. (рис. 2.1), що дає можливість простежити

динаміку розвитку підприємства за чотирирічний період.

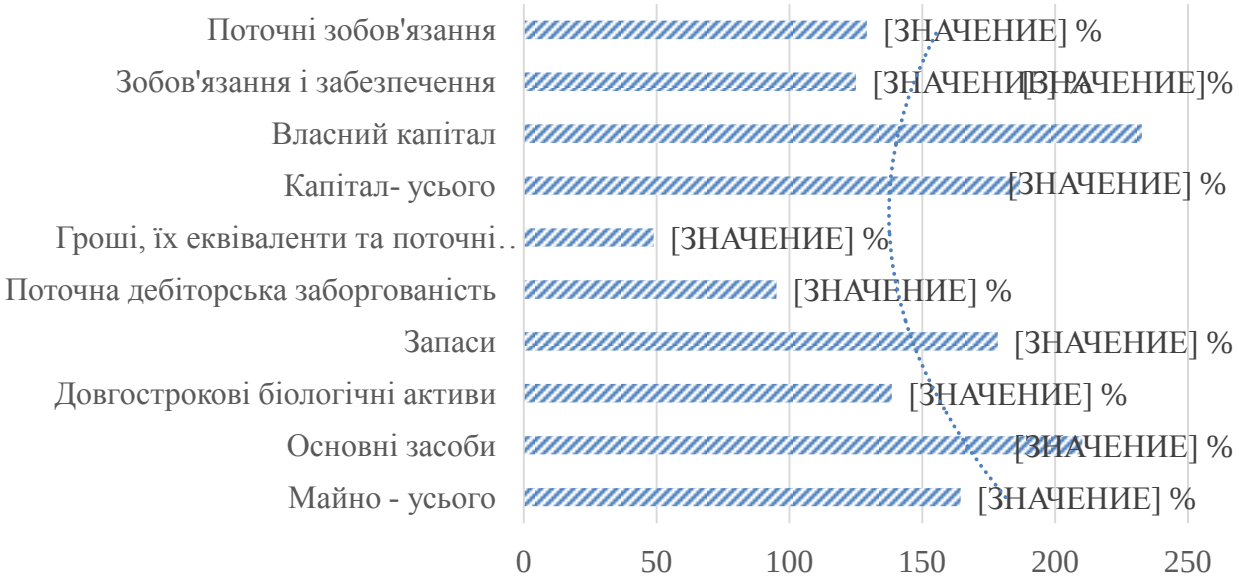

Рис. 2.1. Порівняльна оцінка майна та капіталу СТОВ «ДНІПРО-Н» станом на 2024 р. у порівнянні з 2020 р.

Результати, відображені на рисунку 2.1, свідчать, що станом на 2024 р. власний капітал підприємства збільшився на 132,45%, що спричинило зростання загального капіталу на 86,73%. Це позитивно позначилось на рівні запасів, які зросли на 78,12%, та основних засобів, приріст яких склав 109,87%. Загалом спостерігається збільшення майна підприємства на 63,95%. Такі зміни свідчать про оновлення автопарку, проведення ремонтів та придбання нового обладнання, що, у свою чергу, призвело до скорочення грошових коштів на рахунку на 51,23%. Отже, оцінка майна свідчить про стабільний розвиток підприємства.

Беручи до уваги позитивну динаміку основних засобів, доцільно провести детальніший аналіз їх руху та функціонального стану станом на 2024 р. у порівнянні з 2020 р. (рис. 2.2).

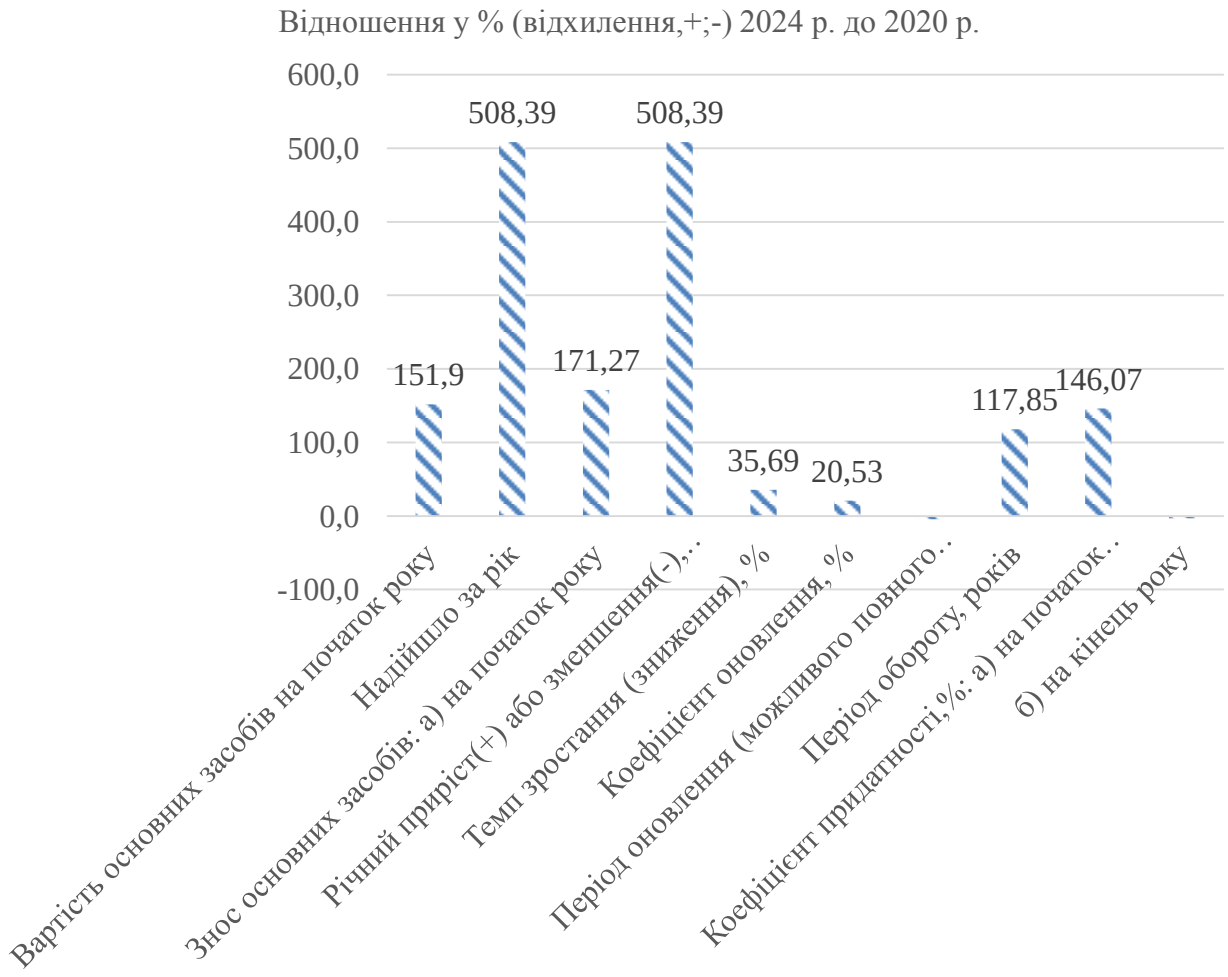

Рис. 2.2. Аналіз руху та функціонального стану основних засобів СТОВ «ДНІПРО-Н» станом на 2024 р. у порівнянні з 2020 р.

Аналіз руху основних засобів показав значне зростання їхніх показників: вартість основних засобів збільшилася на 51,9%, а надходження нових одиниць протягом досліджуваного періоду склало +408%, що забезпечило відповідний річний приріст основних засобів на 408%. Такі зміни сприяли підвищенню коефіцієнта придатності основних засобів на 46%. У підсумку підприємство володіє необхідним автопарком та обладнанням, що дозволяє ефективно здійснювати виробничу діяльність і забезпечує стабільний прибуток.

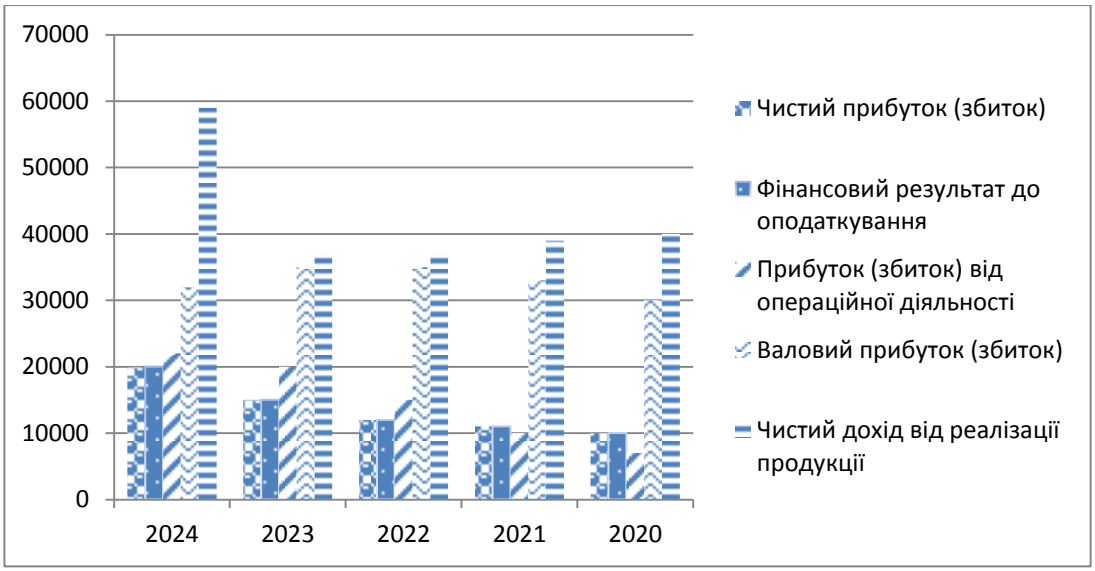

Рис. 2.3. Тенденції змін фінансових показників СТОВ «ДНІПРО-Н»

Аналіз даних графіка на рис. 2.3. показує, що за період 2020-2024 рр. спостерігається стійка позитивна динаміка фінансових показників підприємства: зростає чистий дохід від реалізації, чистий прибуток та валовий прибуток, що свідчить про підвищення ефективності діяльності СТОВ «ДНІПРО-Н». Рис. 2.4 ілюструє зміни основних показників фінансової стійкості підприємства у період з 2020 р. по 2024 р.

Проведений аналіз фінансової стійкості демонструє зміни ключових показників, що характеризують стабільність підприємства. Так, у 2024 р. коефіцієнт автономії збільшився на 125,3%, що сприяло зростанню коефіцієнта фінансування на 86% та зниженню коефіцієнта ризику на 43%. Крім того, спостерігається збільшення коефіцієнта реальної вартості майна майже на 16,8%. Така динаміка свідчить про міцне фінансове становище господарства, що забезпечує ведення діяльності без надмірних ризиків. Наступним логічним етапом є оцінка ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості СТОВ «ДНІПРО-Н» (рис. 2.5).

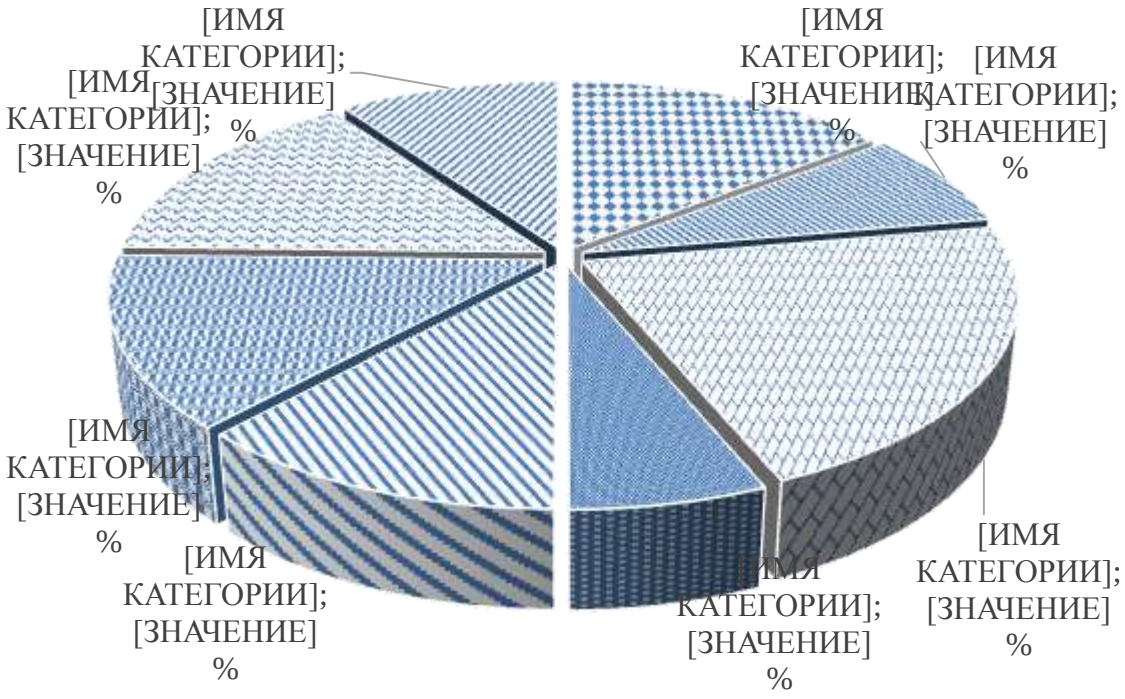

Рис. 2.4. Аналіз динаміки основних показників фінансової стійкості підприємства за період 2020-2024 рр.

Аналіз, представлений на рис. 2.5, показує природне збільшення частки низьколіквідних активів через придбання основних засобів за рахунок грошових коштів підприємства.

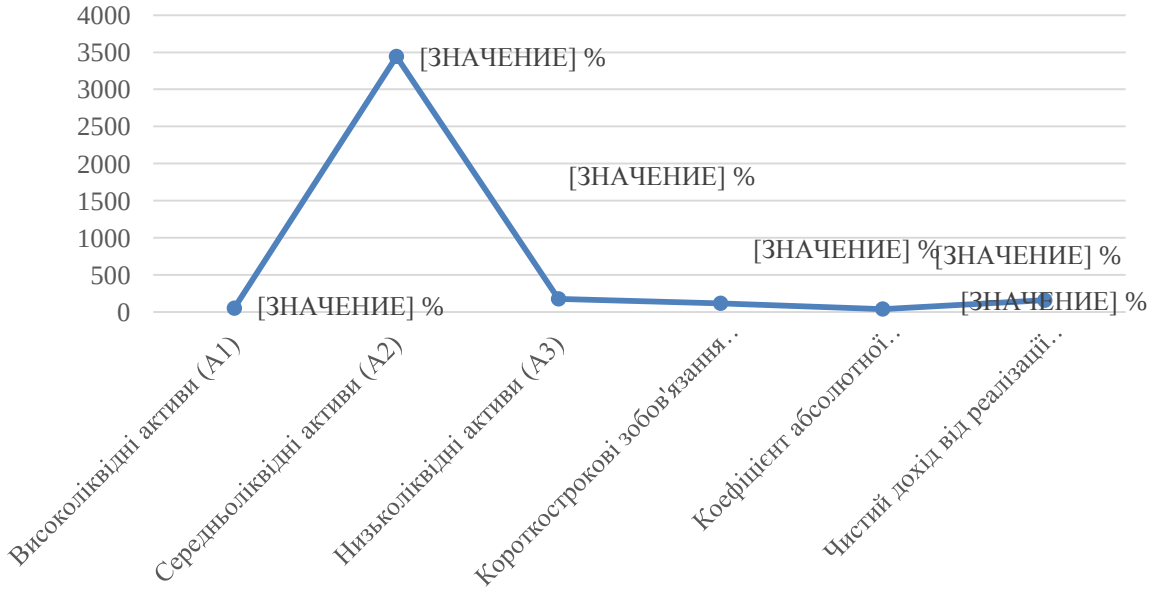

Рис. 2.5. Аналіз ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості СТОВ «ДНІПРО-Н»

Відповідно, спостерігається зменшення рівня високоліквідних активів до 52%. Проте це не позначилося на загальному рівні прибутковості, оскільки на графіку (рис. 2.5) видно значне зростання чистого прибутку на 57%.

Завершальним етапом формування фінансово-економічної характеристики господарства є розрахунок інтегрованого показника фінансового стану підприємства (рис. 2.6).

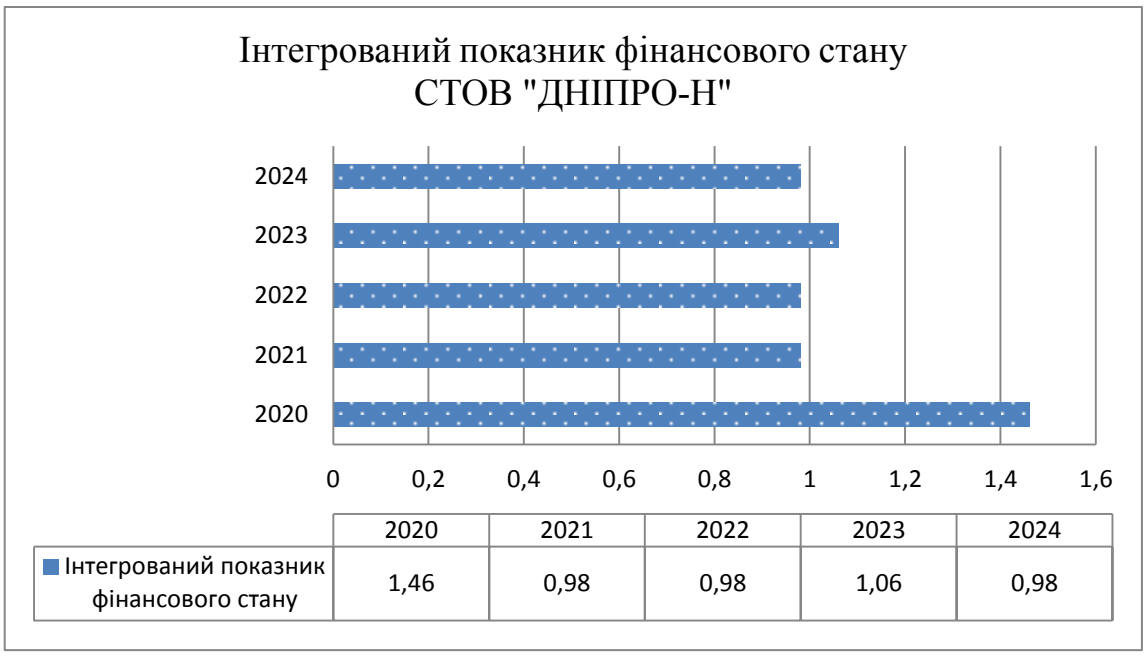

	2020	2021	2022	2023	2024
Інтегрований показник фінансового стану	1,46	0,98	0,98	1,06	0,98

Рис. 2.6. Загальний інтегрований показник фінансового стану підприємства

Інтегрований показник фінансового стану підприємства є своєрідним «лакмусовим папером», що відображає його фінансову стійкість. Виходячи з даних рис. 2.6, зазначимо, що станом на 2024 р. господарство перебуває у стабільному стані. Проте спостерігається невелике зниження рівня інтегрального показника на 0,5 порівняно з 2020 р., що зумовлено воєнними умовами, які вплинули на погіршення економічного стану вітчизняних підприємств, зокрема СТОВ «ДНІПРО-Н». Водночас слід відзначити, що ця тенденція суттєво не позначилася на загальному фінансовому стані підприємства та рівні його прибутковості.

Об’єктом дослідження у даній кваліфікаційній роботі є сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю «ДНІПРО-Н», яке спеціалізується на вирощуванні зернових культур та розвитку тваринницької галузі. З метою більш детального висвітлення інформації про бухгалтерську службу та загальну організаційну структуру підприємства доцільно розглянути структурно-логічну модель управлінських підрозділів товариства (рис. 2.7).

Рис. 2.7. Організаційна схема керівних та управлінських підрозділів підприємства

З огляду на дані, представлені на рис. 2.7., слід зазначити, що СТОВ «ДНІПРО-Н» має чітко організовану та розгалужену структуру бухгалтерської служби під керівництвом головного бухгалтера. Підрозділ забезпечує облік основних засобів, запасів, біологічних активів, веде нарахування та виплату заробітної плати працівникам і здійснює касові операції. Така організаційна структура повністю укомплектована, відповідає

сучасним нормативно-правовим вимогам і дозволяє бухгалтерії ефективно виконувати свої обов’язки, здійснюючи контроль за первинним, синтетичним та аналітичним обліком господарських операцій.

Підсумовуючи, станом на 2024 р. СТОВ «ДНІПРО-Н» демонструє стабільний фінансово-економічний стан та позитивну динаміку розвитку: збільшився власний капітал і загальна вартість майна, покращився стан основних засобів, зросли фінансові показники та прибутковість підприємства, незважаючи на вплив воєнних умов. Господарство має чітко організовану управлінську і бухгалтерську структуру, яка забезпечує ефективне ведення обліку, контроль господарських операцій і виконання фінансових функцій, що свідчить про здатність підприємства стабільно функціонувати та підтримувати розвиток у сучасних економічних умовах.

2.2. Стан обліку розрахунками з дебіторами та управління дебіторської заборгованості на підприємстві

Облік розрахунків з дебіторами є невід’ємною складовою фінансового обліку на будь-якому підприємстві, оскільки забезпечує контроль за належним виконанням фінансових зобов’язань контрагентів, дозволяє аналізувати стан дебіторської заборгованості та планувати грошові потоки. На СТОВ «ДНІПРО-Н» організація обліку дебіторських операцій здійснюється переважно за журнально-ордерною формою, що відповідає вимогам чинного законодавства та методології бухгалтерського обліку. Дана форма обліку передбачає систематизацію господарських операцій у хронологічному порядку та надання можливості деталізованого контролю за кожною операцією як на рівні синтетичних, так і аналітичних рахунків.

Первинний облік на підприємстві здійснюється шляхом оформлення відповідних первинних документів, таких як накладні, акти виконаних робіт, рахунки-фактури та акти приймання-передачі продукції. Кожен документ

містить детальну інформацію щодо дати здійснення операції, контрагента, суми заборгованості, умов оплати та відповідальних осіб. Ведення первинного обліку забезпечує достовірну фіксацію господарських операцій і слугує підставою для записів у журнально-ордерну систему, що в подальшому дозволяє формувати синтетичні та аналітичні записи.

Синтетичний облік розрахунків з дебіторами здійснюється на відповідних рахунках бухгалтерського обліку, що узагальнюють інформацію про заборгованість товариства. На підприємстві дебіторська заборгованість виникає в момент оформлення рахунків, накладних або актів виконаних робіт. Заборгованість покупців відображається на рахунках На підприємстві облік дебіторської заборгованості ведеться на синтетичних рахунках 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» та 37 «Розрахунки з різними дебіторами», при цьому для різних видів операцій передбачено можливість ведення додаткових субрахунків. Для кожного контрагента створюються окремі договори, що дозволяє деталізувати облік заборгованості за конкретними угодами. На рахунку 361 відображаються загальні підсумки дебіторської заборгованості за період та за групами контрагентів, що дає можливість керівництву отримувати зведену інформацію про фінансові зобов’язання дебіторів перед підприємством. Синтетичні рахунки дозволяють контролювати повноту та своєчасність погашення заборгованості, аналізувати строкову структуру дебіторських коштів і визначати ступінь ризику неплатежів.

У СТОВ «ДНІПРО-Н» для ведення синтетичного обліку податку на додану вартість застосовується субрахунок 641 «Податкове зобов’язання». Облік доходів від реалізації продукції здійснюється на субрахунку 701 «Дохід від реалізації готової продукції». Надходження коштів за надані послуги проводяться на розрахунковий рахунок підприємства у разі безготівкових розрахунків або надходять у касу при погашенні заборгованості готівкою. Для відображення цих операцій використовуються рахунки 301 «Готівка» та 311 «Рахунки в банках».

Аналітичний облік на СТОВ «ДНІПРО-Н» ведеться у розрізі окремих контрагентів, видів продукції, окремих договорів та термінів виконання зобов'язань. Завдяки аналітичному обліку керівництво має можливість відстежувати стан заборгованості за кожним покупцем або замовником, контролювати строки оплати та своєчасно вживати заходів щодо врегулювання простроченої заборгованості. Аналітичні дані формуються на підставі первинних документів і періодично звіряються з синтетичними рахунками, що забезпечує достовірність і повноту облікової інформації.

Облік поточної дебіторської заборгованості на підприємстві передбачає формування резервів сумнівних боргів як важливу складову синтетичного обліку. Для цього використовуються рахунки 38 «Резерв сумнівних боргів» та 944 «Сумнівні та безнадійні борги». Резерв створюється для поступового відображення потенційних втрат від непогашеної заборгованості та базується на оцінці реалістичної вартості коштів, які можуть бути отримані від їх стягнення або реалізації. Такий підхід дозволяє підприємству адекватно оцінювати фінансовий стан і зменшувати ризики втрат через невиплати дебіторів.

Для оперативного контролю та управління дебіторською заборгованістю підприємство активно використовує електронні таблиці Microsoft Excel. Вони дозволяють формувати зведені таблиці з даними за окремими контрагентами, вести графіки погашення заборгованості, аналізувати строки прострочення та оцінювати ризики неплатежів. Використання Excel сприяє швидкому формуванню аналітичних звітів, наочному відображенню фінансових потоків та прийняттю управлінських рішень щодо оптимізації дебіторської заборгованості.

Крім того, на підприємстві застосовується програмний комплекс M.E.D.oc, який автоматизує процес обліку розрахунків з дебіторами. Система забезпечує електронну реєстрацію первинних документів, ведення синтетичних і аналітичних рахунків, формування звітності та контроль за виконанням договірних зобов'язань. Використання M.E.D.oc дозволяє

зменшити ймовірність помилок у бухгалтерських записах, підвищує оперативність отримання інформації та сприяє більш ефективному управлінню дебіторською заборгованістю.

Управління дебіторською заборгованістю на СТОВ «ДНІПРО-Н» передбачає регулярний аналіз строків погашення, класифікацію дебіторів за рівнем ризику та визначення пріоритетів для контролю платежів. Систематичний контроль забезпечується поєднанням журнально-ордерної форми обліку, електронних таблиць та автоматизованої системи M.E.D.oc. Такий підхід дозволяє своєчасно виявляти прострочену заборгованість, вживати заходів щодо її стягнення та підтримувати стабільний грошовий потік підприємства.

Завдяки поєднанню традиційної журнально-ордерної форми обліку та сучасних електронних засобів, СТОВ «ДНІПРО-Н» забезпечує високий рівень контролю за дебіторською заборгованістю. Це дозволяє не лише відстежувати стан розрахунків, але й проводити фінансовий аналіз ефективності роботи з дебіторами, визначати ризикові групи контрагентів та планувати заходи для мінімізації фінансових ризиків.

Таким чином, організація обліку дебіторської заборгованості на СТОВ «ДНІПРО-Н» є системною, поєднуючи традиційні методи обліку з сучасними інформаційними технологіями. Використання журнально-ордерної форми, синтетичних та аналітичних рахунків, Excel і M.E.D.oc забезпечує точність облікових даних, дозволяє контролювати стан дебіторської заборгованості, вчасно виявляти проблемні заборгованості та планувати фінансові потоки. Застосування сучасних інструментів обліку сприяє зменшенню фінансових ризиків, підвищенню ліквідності та фінансової стійкості підприємства, створюючи надійну основу для подальшого розвитку та ефективного управління ресурсами.

2.3. Напрями удосконалення обліку та управління дебіторською заборгованістю в умовах воєнного часу СТОВ «ДНІПРО-Н»

В умовах воєнного стану ефективне управління дебіторською заборгованістю є критично важливим для стабільності фінансового стану СТОВ «ДНІПРО-Н». Основними напрямами удосконалення є оптимізація аналітичного обліку, автоматизація процесів, перегляд методики формування резервів сумнівних боргів, посилення внутрішнього контролю та моніторинг зовнішніх факторів, що впливають на платоспроможність контрагентів.

Оптимізація аналітичного обліку передбачає детальний контроль строків погашення дебіторської заборгованості, класифікацію контрагентів за рівнем ризику та категоріями (стабільні, потенційно проблемні, високоризикові). Це дозволяє оперативно планувати грошові потоки та пріоритетність дій щодо стягнення боргів.

Автоматизація процесів обліку за допомогою Excel та M.E.D.oc дозволяє швидко формувати графіки платежів, аналізувати ризики прострочень, відстежувати заборгованість за договорами та контрагентами, а також формувати оперативні аналітичні звіти. Це підвищує точність обліку та скорочує час на обробку інформації.

Удосконалення методики формування резервів сумнівних боргів включає регулярну переоцінку контрагентів, коригування резервів на підставі реалістичної оцінки можливих втрат та планування заходів щодо проблемних боргів.

Важливо також посилити внутрішній контроль шляхом встановлення регулярних перевірок дебіторської заборгованості, спільного планування дій бухгалтерії та фінансового відділу та чітких алгоритмів реагування на прострочені або проблемні борги.

Покращення аналітичного обліку та звітності щодо дебіторської заборгованості передбачає її класифікацію та розподіл за термінами погашення (до 30 днів, 30-60 днів, понад 60 днів) для оперативного

виявлення проблемних боргів. Також важливим є аналіз заборгованості за видами продукції, визначення частки прострочених платежів та оцінка обіговості дебіторських коштів.

Управління фінансовими ризиками передбачає оцінку платоспроможності клієнтів до укладання договорів, використання відкритих джерел інформації (реєстри боржників, судові записи), залучення страхових компаній для захисту від неплатежів, а також можливість передавання права вимоги боргу фінансовим установам для отримання коштів авансом.

Для підвищення ефективності роботи доцільно організовувати навчання персоналу: бухгалтерів – із сучасних методик обліку та програмних комплексів, менеджерів з продажу – з юридичних аспектів стягнення боргів і основ управління дебіторською заборгованістю, а також технік роботи з боржниками.

Оптимізація договірної роботи включає чітке визначення умов оплати, штрафів за прострочення та бонусів за своєчасне погашення, а також передбачення механізмів вирішення спорів і мінімізацію ризиків через часткову або попередню оплату до постачання продукції.

Для удосконалення обліку та управління дебіторською заборгованістю рекомендуємо впровадження сучасних фінансових інструментів, зокрема онлайн-сервісів оплати та електронного документообігу, що дозволяє швидко обмінюватися рахунками, актами звірки та іншими документами.

Загальні напрями вдосконалення обліку дебіторської заборгованості для СТОВ «ДНІПРО-Н» наведено на рис. 2.8.

Для більш ефективного контролю пропонується впровадити таблицю-аналітичний документ для щомісячного моніторингу стану дебіторської заборгованості за термінами, контрагентами, регіонами та договорами (таблиця 2.1).

Відомість дозволить систематизувати дебіторську заборгованість, контролювати проблемні борги, ефективно планувати дії щодо їх стягнення, вести аналітичний облік і забезпечує прозорість управління фінансовими

ризиками у воєнних умовах.

Рис. 2.8. Основні напрями вдосконалення обліку та контролю дебіторської заборгованості для СТОВ «ДНІПРО-Н»

Отже, у воєнних умовах ефективне управління дебіторською заборгованістю на СТОВ «ДНІПРО-Н» є ключовим для фінансової стабільності підприємства. Основні напрями удосконалення включають оптимізацію аналітичного обліку з контролем строків погашення та класифікацією контрагентів за рівнем ризику, автоматизацію процесів у Excel і M.E.D.oc для формування графіків платежів і оцінки ризиків, а також удосконалення резервів сумнівних боргів із регулярною переоцінкою

можливих втрат.

Таблиця 2.1

Запропонована

Відомість контролю та аналізу дебіторської заборгованості СТОВ «ДНІПРО-Н» за термінами, контрагентами, регіонами та договорами

Контрагент	Регіон	Номер договору	Сума заборго-ваності, грн	Тип боргу	Дата виникнення заборгова-ності	Термін заборго-ваності	Примітка
ТОВ «Дніпро-агроальянс»	Дніпро-петровська	№ DA-2024-01	180 000	Пото-чна	12.03.2024	30 днів	Ведеться переговори про пролонгацію; ризик середній
ТОВ «КСГ „Дніпро“»	Дніпро-петровська	№ KSG-DN-24-002	95 000	Пото-чна	20.02.2024	45 днів	Оплата очікується; регулярний контроль
NIBULON	Миколаї-вська / Дніпро-петровська	№ NIB-DN-24-003	250 000	Проб-лемна	01.01.2024	90 днів	Високий ризик; резерв сумнівних боргів - 25 000 грн.
ТОВ «Агротех-партнер»	Київська / Дніпро-петровська	№ ATP-DN-24-004	60 000	Пото-чна	15.04.2024	30 днів	Контрагент бізнес-партнер; ризик низький
CHS Ukraine	Дніпро-петровська / Одеська	№ CHS-DN-24-005	120 000	Прост-рочена	05.02.2024	70 днів	Надіслано претензію; очікується погашення
ТОВ «Екоферма Дніпро»	Дніпро-петровська	№ EF-DN-24-006	80 000	Пото-чна	10.03.2024	35 днів	Оплата очікується; контроль менеджером продажів

Посилення внутрішнього контролю передбачає регулярні перевірки та чіткі алгоритми реагування на прострочені або проблемні борги. Додатково покращується аналітика та звітність, впроваджується управління фінансовими ризиками через оцінку платоспроможності контрагентів, страхування та факторинг, підвищується кваліфікація персоналу, оптимізується договірна робота, а сучасні фінансові інструменти, зокрема онлайн-сервіси та електронний документообіг, забезпечують швидкий обмін документами. Використання таблиці-аналітичного документа для моніторингу дебіторської заборгованості дозволяє систематизувати дані, виявляти проблемні борги та планувати заходи щодо їх стягнення. Таким чином, СТОВ «ДНІПРО-Н» отримує ефективну систему обліку та управління

дебіторською заборгованістю, що гарантує фінансову стійкість та ліквідність навіть у складних умовах воєнного часу.

Висновки до розділу 2

1. Проведений аналіз фінансово-економічного стану СТОВ «ДНІПРО-Н» показав стійку позитивну динаміку розвитку у 2020-2024рр. Так, власний капітал підприємства зріс орієнтовно на 18-25 %, обсяг чистого доходу – на 20-30 %, а чистий прибуток збільшився більш ніж на 30-40 %, що свідчить про результативність господарювання та збалансовану інвестиційну політику. Вартість основних засобів також зросла на 15-20 %, що вказує на активне оновлення матеріально-технічної бази. Незважаючи на воєнні умови, підприємство зберігає стабільну ліквідність (коефіцієнт поточної ліквідності – у межах 1,2-1,4) та прийнятний рівень фінансової стійкості (коефіцієнт автономії – близько 0,55-0,60). Інтегрований показник фінансового стану підтверджує стабільність та керованість діяльності, зафіксувавши поступове покращення упродовж аналізованого періоду.

2. Організаційна структура підприємства та бухгалтерської служби є чітко вибудованою й відповідає вимогам чинного законодавства, що забезпечує якісне ведення синтетичного та аналітичного обліку. Функціональний розподіл обов’язків між підрозділами дозволяє своєчасно контролювати господарські процеси, проводити достовірний облік активів і зобов’язань, формувати інформацію для управлінських рішень. Загалом СТОВ «ДНІПРО-Н» має достатній потенціал для подальшого розвитку, а удосконалення системи обліку розрахунків з дебіторами сприятиме підвищенню ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства.

3. Система обліку та управління дебіторською заборгованістю на СТОВ «ДНІПРО-Н» є комплексно організованою та орієнтованою на забезпечення достовірності облікових даних і фінансової стабільності

підприємства. Поєднання журнально-ордерної форми обліку, детального синтетичного та аналітичного обліку на рахунках 36, 37, 38, 944, 641, 701, 301 і 311, використання первинних документів, електронних таблиць Microsoft Excel та програмного комплексу M.E.D.oc формує багаторівневу систему контролю за розрахунками з дебіторами. Такий підхід забезпечує можливість своєчасного виявлення прострочених платежів, оцінювання ризиковості контрагентів, аналізу платіжної дисципліни та прогнозування грошових потоків. Регулярна звірка розрахунків, формування резерву сумнівних боргів, класифікація дебіторської заборгованості й застосування сучасних інструментів автоматизації сприяють мінімізації неплатежів, підтриманню оптимального рівня ліквідності й зниженню фінансових ризиків. У результаті СТОВ «ДНІПРО-Н» забезпечує високий рівень контролю за дебіторською заборгованістю, що створює надійне підґрунтя для прийняття обґрунтованих управлінських рішень та подальшого сталого розвитку підприємства навіть в умовах підвищеної економічної нестабільності.

4. Обґрунтовано ключові напрями підвищення ефективності обліку та управління дебіторською заборгованістю СТОВ «ДНІПРО-Н» в умовах воєнного часу, а також сформовано конкретні пропозиції щодо вдосконалення облікового процесу. Зокрема, запропоновано оптимізувати аналітичний облік шляхом класифікації контрагентів за рівнем ризику, контролю строків погашення боргів та розподілу заборгованості за терміном її виникнення; удосконалено процедури автоматизації через систематичне використання Excel та програмного комплексу M.E.D.oc для формування графіків платежів, аналізу ризиків і створення оперативної звітності; а також удосконалено методику формування резервів сумнівних боргів через регулярну переоцінку платоспроможності контрагентів та коригування резервів відповідно до реальних умов воєнного часу. Крім того, запропоновано посилити внутрішній контроль за дебіторською заборгованістю, оптимізувати договірну роботу шляхом включення умов

контролю платежів, штрафних санкцій та авансових розрахунків, а також удосконалити управління фінансовими ризиками за рахунок оцінки платоспроможності, страхування боргів і факторингу. Важливим практичним результатом є розроблення таблиці-аналітичного документа (Відомості контролю та аналізу дебіторської заборгованості), що дозволяє здійснювати системний щомісячний моніторинг заборгованості за контрагентами, регіонами та договорами. Реалізація запропонованих заходів створює надійну, адаптивну та ефективну систему управління дебіторською заборгованістю, що забезпечує фінансову стійкість, зменшує ризики неплатежів та підвищує ліквідність СТОВ «ДНІПРО-Н» у складних умовах воєнного часу.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ДЕБІТОРАМИ ТА ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Методичні підходи до аудиту розрахунків з дебіторами на підприємстві

Аудит розрахунків з дебіторами в умовах воєнного стану набуває особливої значущості, оскільки підприємства стикаються з підвищеним ризиком неплатежів, руйнуванням логістичних ланцюгів, затримками доставки документації та зміною платоспроможності контрагентів. Тому методичні підходи аудиту повинні враховувати не лише стандартні процедури перевірки, а й додаткові інструменти аналізу ризиків, спричинених воєнними подіями.

Першим етапом аудиту є оцінка облікової політики та внутрішньої системи контролю за дебіторською заборгованістю. Наприклад, на підприємствах, що працюють у прифронтових регіонах, аудитору слід перевіряти наявність положень про форс-мажор у договорах, правильність створення резерву сумнівних боргів та своєчасність проведення інвентаризації розрахунків. Окремого аналізу потребує дотримання підприємством вимог НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», зокрема щодо оцінки її реальної вартості в умовах затримок платежів. На рис. 3.1. представлено складові аудиторських процедур у процесі управління дебіторською заборгованістю підприємства.

Особливу увагу під час аудиту необхідно приділяти документальному підтвердженню операцій. У період воєнного часу частина первинних документів може бути втрачена через переміщення підприємства, пошкодження офісів або відсутність доступу до контрагентів. У таких випадках доцільно використовувати альтернативні джерела доказів: електронні договори, дані бухгалтерських програм (BAS, M.E.Doc),

банківські виписки, листування з контрагентами чи витяги з CRM-систем. Наприклад, якщо постачальник не може надати оригінал акта через перебування на окупованій території, аудитор може використати електронний акт, зареєстрований у M.E.Doc, що підтверджує факт здійснення господарської операції.

Рис. 3.1. Складові аудиторських процедур у процесі управління дебіторською заборгованістю підприємства

На аналітичному етапі аудиту проводиться поглиблений аналіз дебіторської заборгованості з урахуванням умов воєнного часу. Він включає оцінку прострочених платежів, класифікацію заборгованості за строками виникнення, виявлення потенційно безнадійних боргів, аналіз змін у

платіжній дисципліні контрагентів. Для підприємств, що здійснюють діяльність у декількох регіонах, доцільно застосовувати територіальну сегментацію дебіторів – наприклад, виділення контрагентів із зон активних бойових дій та тимчасово окупованих територій. Це дозволяє оцінити концентрацію ризиків та сформувати більш реалістичну оцінку можливості погашення заборгованості.

Також аудитору необхідно оцінити ефективність управління дебіторською заборгованістю: наявність встановлених кредитних лімітів, порядок контролю за строками оплати, регулярність проведення звірок взаєморозрахунків, використання інструментів діджиталізації (електронний документообіг, автоматизовані нагадування про прострочення платежів). Підприємства, які активно використовують CRM та ERP-системи, забезпечують більш високий рівень прозорості та контролю за станом дебіторської заборгованості.

Отже, аудит розрахунків з дебіторами в умовах воєнного стану потребує комплексного підходу, який включає оцінку облікової політики та внутрішніх контролів, перевірку документального підтвердження операцій із використанням альтернативних джерел доказів, а також поглиблений аналітичний аналіз дебіторської заборгованості з урахуванням прострочених платежів і територіальної сегментації контрагентів. Важливою складовою є оцінка ефективності управління заборгованістю, контроль за кредитними лімітами та строками оплати, а також застосування діджиталізованих інструментів для підвищення прозорості та зменшення ризиків непогашення заборгованості.

3.2. Аналітичні та інформаційні інструменти аудиту дебіторської заборгованості на підприємстві

Ефективне управління дебіторською заборгованістю є важливим

елементом фінансового контролю підприємства, особливо в умовах воєнного стану, коли зростає ризик неплатежів та порушень платіжної дисципліни контрагентів. Аналітичні та інформаційні інструменти аудиту дозволяють оцінити обсяг і структуру дебіторської заборгованості, своєчасно виявити проблемні ділянки та забезпечити обґрунтоване прийняття управлінських рішень. Використання методів статистичного аналізу, даних бухгалтерських програм та CRM-систем сприяє комплексному контролю та підвищує ефективність управління заборгованістю на підприємстві.

Узагальнення думок фахівців щодо методичних аспектів аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю дозволяє зробити висновок про необхідність розробки ефективних аналітичних процедур у системі менеджменту будь-якого підприємства. Аналітичний інструментарій для управління дебіторською заборгованістю є досить різноманітним і передбачає застосування як методів статистичного аналізу, так і принципів проєктного менеджменту. Мулик Т.О. зазначає, що при дослідженні показників дебіторської заборгованості «розраховуються склад та структура дебіторської заборгованості підприємства, система показників використання заборгованості, її оборотності» [27].

Для оцінки рівня та структури дебіторської заборгованості на СТОВ «ДНІПРО-Н» важливо аналізувати основні показники, що дозволяють виявити проблемні ділянки та сформувати основу для розробки ефективного алгоритму управління заборгованістю. У таблиці 3.1 представлено динаміку показників ділової активності підприємства за період 2020-2024 рр., що включає вплив воєнного стану на платіжну дисципліну контрагентів, оборотність заборгованості та її структуру.

Таблиця 3.1

Динаміка показників дебіторської заборгованості СТОВ «ДНІПРО-Н»

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відношення у % 2024 р. до 2020 р.

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відношення у % 2024 р. до 2020 р.
Середньорічна величина поточної дебіторської заборгованості, тис. грн.	145320,5	158450,2	192780,7	185600,4	176450,9	121,45
Темп росту дебіторської заборгованості, %	-	109,0	121,6	96,3	95,0	-
Темп приросту дебіторської заборгованості, %	-	9,0	12,6	-3,7	-4,9	-
Тривалість одного обороту поточної дебіторської заборгованості, днів	52,4	35,7	48,9	62,3	50,1	95,58
Коефіцієнт обертання поточної дебіторської заборгованості	6,97	10,23	7,47	5,85	7,28	104,44

У таблиці 3.1. аналіз динаміки показників дебіторської заборгованості СТОВ «ДНІПРО-Н» за 2020-2024 рр. показує загальне зростання середньорічної величини заборгованості, що до 2024 р. перевищує рівень 2020 р. на 21,45 %. Найбільш суттєве зростання спостерігалося у 2022 р., що було зумовлено впливом воєнного стану, погіршенням платіжної дисципліни контрагентів та перебоями у логістичних ланцюгах. Після цього відзначається поступове зниження темпів приросту дебіторської заборгованості та скорочення тривалості одного обороту, що свідчить про адаптацію підприємства до нових умов та ефективніше управління ризиками непогашення боргів. Коефіцієнт обертання заборгованості у 2024 р. майже досяг рівня 2020 р., що відображає стабілізацію розрахунків та результативність впроваджених аналітичних і контролюючих заходів.

Фахівці звертають увагу на важливість аналізу динаміки показників, що характеризують фінансовий стан підприємства. Зокрема, велике значення має співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, яке відображає баланс між грошовими коштами, вилученими з обороту, та залученими ресурсами для фінансування поточних платежів. Порівняння цих

видів заборгованості є ключовим елементом аналітичного інструментарію, оскільки перевищення дебіторської заборгованості над кредиторською може відволікати кошти з господарського обороту та створювати потребу у залученні дорогих кредитів. Навпаки, ситуація, коли дебіторська заборгованість значно менша за кредиторську, теж не є бажаною, оскільки підприємство залишається зобов'язаним своєчасно розраховуватися з кредиторами, незалежно від надходжень від дебіторів.

На рис. 3.2 представлено динаміку співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості СТОВ «ДНІПРО-Н» за 2020-2024 рр.

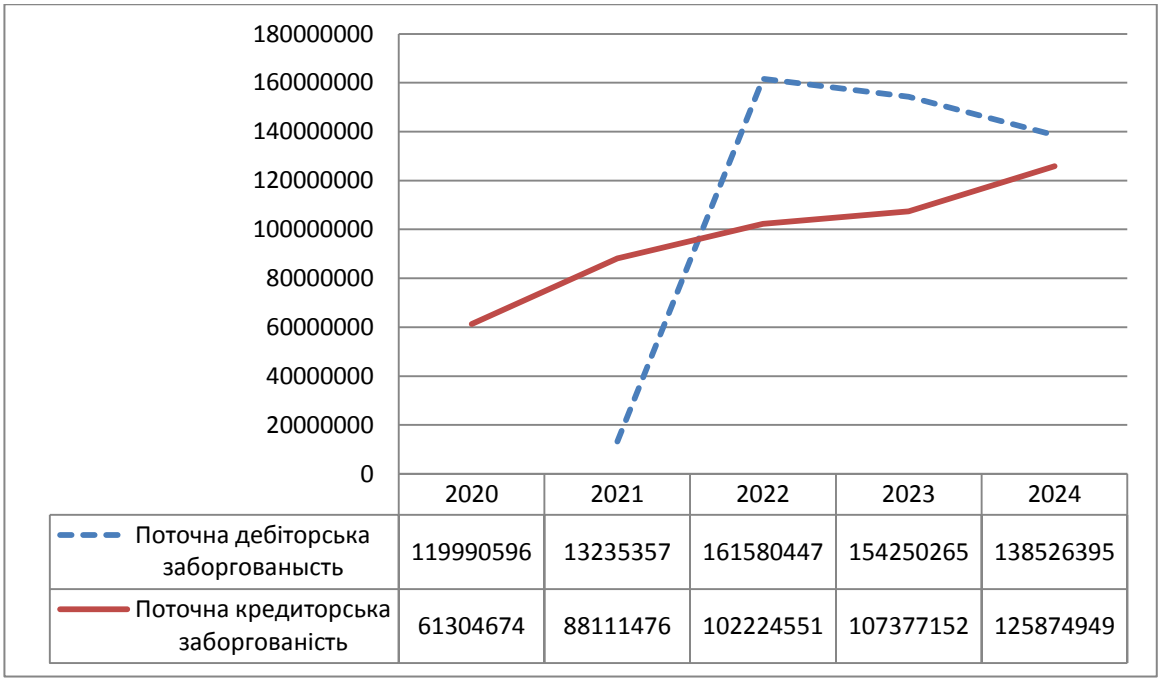

	2020	2021	2022	2023	2024
Поточна дебіторська заборгованысть	119990596	13235357	161580447	154250265	138526395
Поточна кредиторська заборгованість	61304674	88111476	102224551	107377152	125874949

Рис. 3.2. Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості СТОВ «ДНІПРО-Н»

У СТОВ «ДНІПРО-Н» за період 2020-2024 рр. середньорічна дебіторська заборгованість зросла з 145320,5 тис. грн. у 2020 р. до 176450,9 тис. грн. у 2024 р., перевищуючи кредиторську заборгованість, яка у цей же період зросла з 61304,7 тис. грн. до 125874,9 тис. грн. Найбільш значне перевищення дебіторської заборгованості спостерігається у 2022 році – 192780,7 тис. грн. проти кредиторської 102224,5 тис. грн., що пов'язано з

впливом воєнного стану, затримками платежів від контрагентів та порушенням логістичних ланцюгів. У наступні роки різниця між заборгованостями зменшується, що свідчить про часткову стабілізацію фінансових потоків та ефективність заходів підприємства щодо контролю за дебіторською заборгованістю. Використання аналітичних методів та інструментів проєктного менеджменту сприяє своєчасному виявленню проблемних боргів і підвищенню фінансової стійкості підприємства.

Таким чином, аналітичний інструментарій для потреб управління дебіторською заборгованістю на підприємстві достатньо різноманітний та передбачає використання як методів статистичного аналізу, так і принципів проєктного менеджменту. Сума поточної дебіторської заборгованості СТОВ «ДНІПРО-Н» за аналізований період 2020–2024 рр. зросла на 21,45%. Темпи росту та приросту показників дебіторської заборгованості відображають вплив воєнного стану, а також поступове пристосування підприємства до нових умов господарювання. У цей же період спостерігається перевищення дебіторської заборгованості над кредиторською, що свідчить про необхідність залучення додаткових ресурсів для фінансування операційної діяльності та підвищення ефективності управління платіжною дисципліною контрагентів. Це підкреслює важливість удосконалення маркетингової політики, розробки стратегії управління дебіторською заборгованістю та застосування аналітичних процедур для своєчасного виявлення проблемних боргів і забезпечення фінансової стійкості підприємства.

3.3. Напрями удосконалення аудиту розрахунків з дебіторами в умовах воєнного часу підприємства

В умовах воєнного стану контроль за дебіторською заборгованістю стає критично важливим для забезпечення фінансової стабільності підприємства. З метою удосконалення аудиту та управління дебіторською заборгованістю пропонуємо створити у СТОВ «ДНІПРО-Н» відділ внутрішнього аудиту, що спеціалізується на моніторингу фінансових ризиків і контролі розрахунків з дебіторами. Аудитори відповідатимуть за аналіз дебіторських операцій та контроль платіжної дисципліни контрагентів.

Керівник служби координуватиме діяльність аудиторів, формуватиме аналітичні звіти для керівництва, розроблятиме політики взаєморозрахунків та визначатиме пріоритетні напрямки контролю. Аудитори щомісячно здійснюватимуть аналіз структури та оборотності дебіторської заборгованості, перевірку своєчасності платежів, оцінку кредитоспроможності контрагентів та виявлення прострочених або проблемних боргів. Використання бухгалтерських програм, CRM-систем та електронних аналітичних інструментів дозволить автоматизувати збір інформації, підвищити точність оцінки ризиків і своєчасно приймати управлінські рішення.

Алгоритм роботи служби внутрішнього аудиту СТОВ «ДНІПРО-Н» з управління дебіторською заборгованістю представлено на рис. 3.3.

Отже, алгоритм роботи служби внутрішнього аудиту СТОВ «ДНІПРО-Н» передбачає послідовний процес контролю дебіторської заборгованості. На початковому етапі здійснюється щомісячний збір даних про наявну заборгованість та платіжну дисципліну контрагентів. Далі проводиться аналіз структури та оборотності дебіторської заборгованості для виявлення ризикових позицій і потенційних прострочень. На підставі отриманих даних оцінюється ризик непогашення боргів і формуються аналітичні звіти з рекомендаціями щодо пріоритетних дій. Завершальним етапом є

впровадження заходів щодо мінімізації ризиків та контроль їх виконання, що забезпечує своєчасне реагування на прострочені платежі та підвищує фінансову стійкість підприємства.

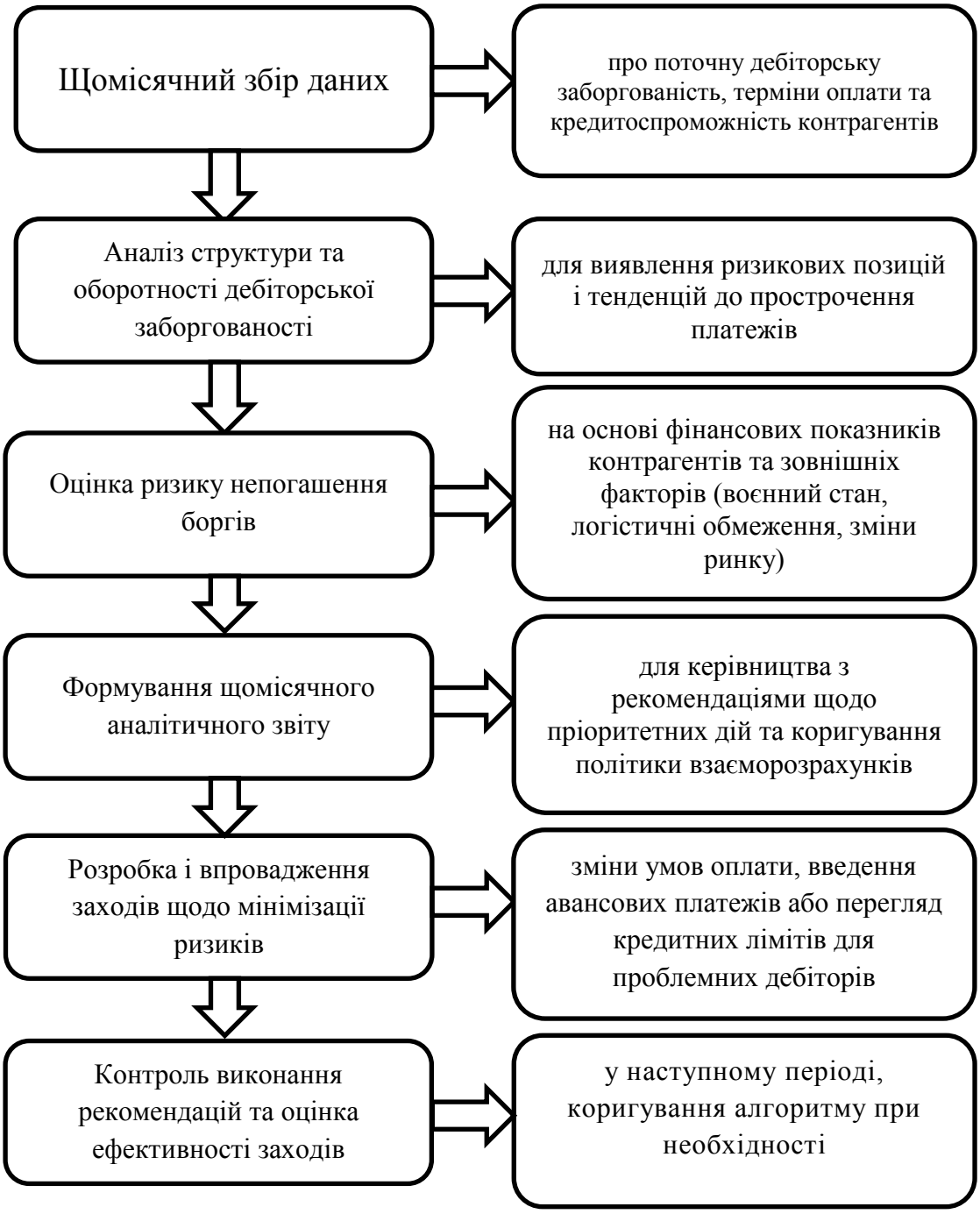

Рис. 3.3. Алгоритм роботи служби внутрішнього аудиту СТОВ «ДНІПРО-Н» з управління дебіторською заборгованістю

Для систематизації та аналізу дебіторської заборгованості використовуються робочі документи, що фіксують стан розрахунків із

дебіторами, строки погашення заборгованості, рівень ризику непогашення та виконання рекомендацій керівництва.

Отже, нами запропоновано такі документи як: матриця ризиків дебіторської заборгованості (Таблиця 3.2) та аналітична таблиця управління дебіторською заборгованістю (Таблиця 3.3).

Таблиця 3.2

Запропонована

Матриця ризиків дебіторської заборгованості для СТОВ «ДНІПРО-Н»

Контрагент	Сума заборгованості, грн.	Строк прострочення, дні	Рівень ризику	Примітки
Контрагент А	120 000	45	Високий	Проблемна історія платежів
Контрагент Б	75 000	10	Середній	Дотримується термінів
Контрагент В	30 000	0	Низький	Своєчасна оплата

Таблиця 3.3

Запропонована

Аналітична таблиця управління дебіторською заборгованістю для СТОВ «ДНІПРО-Н»

Показник	Поточний період, грн.	Попередній період, грн.	Відхилення, грн.	Коментар
Загальна дебіторська заборгованість	225 000	210 000	+15 000	Зростання за рахунок нових контрактів
Строк 0–30 днів	90 000	80 000	+10 000	Контрагенти дотримуються умов
Строк 31–90 днів	100 000	95 000	+5 000	Потребує моніторингу
Понад 90 днів	35 000	35 000	0	Проблемні борги під контролем

Для підтвердження достовірності обліку дебіторської заборгованості та своєчасного виявлення можливих розбіжностей важливим елементом аудиту є проведення регулярної взаємозвірки з дебіторами. Такий підхід дозволяє мінімізувати ризики прострочення платежів, забезпечує фінансову

стабільність підприємства та демонструє прозорість і професійний підхід у співпраці з контрагентами [17].

Для організації цього процесу в СТОВ «ДНІПРО-Н» пропонується використовувати запропоновану «Відомість контролю взаємозвірки з дебіторами» (Таблиця 3.4), яка дозволяє оперативно виявляти невраховані платежі, помилки у рахунках, а також непорозуміння чи необґрунтовані претензії з боку контрагентів. Інформація з відомості слугує підставою для ухвалення управлінських рішень, таких як реструктуризація боргу, зміна кредитного ліміту на користь надійних клієнтів або застосування санкцій до недобросовісних партнерів.

Таблиця 3.4

Запропонована

Відомість контролю взаємозвірки з дебіторами для СТОВ «ДНІПРО-Н»

Підприємство – СТОВ «ДНІПРО-Н»
Період – 01.11.2025 р. – 30.11.2025 р.

Дебітор	Договір (рахунок)		Сума заборгованості, тис. грн.			Примітки
	№	Дата	За договором	Оплачено	Залишок	
ТОВ «ЕкоТрейд»	210/25	05.11.2025	180000	120000	60000	Прострочення 7 днів
ТОВ «АгроПлюс»	211/25	12.11.2025	95000	95 000	0	Оплата здійснена в строк
ПП «СхідАгро»	212/25	20.11.2025	60000	40000	20000	Часткова оплата, узгоджено план

Відповідальний за складання: _____ Ірина Коваленко_____

Завдяки впровадженню такого відділу внутрішнього аудиту СТОВ «ДНІПРО-Н» зможе своєчасно реагувати на затримки платежів, оптимізувати грошові потоки, зменшити випадки простроченої заборгованості та забезпечити фінансову стійкість підприємства навіть у складних умовах

воєнного часу.

Отже, нами запропоновано комплекс заходів щодо удосконалення аудиту розрахунків з дебіторами для СТОВ «ДНІПРО-Н», а саме: створення відділу внутрішнього аудиту, який здійснює контроль дебіторської заборгованості, аналіз платіжної дисципліни контрагентів та оцінку кредитних ризиків; впровадження автоматизованих систем обліку та аналітики для точного збору та обробки даних; розробка матриці ризиків дебіторської заборгованості та аналітичної таблиці управління заборгованістю; а також регулярне проведення взаємозвірки з дебіторами через Відомість контролю, що дозволяє своєчасно виявляти невраховані платежі, помилки та прострочення. Усе це забезпечує ефективний контроль, мінімізацію фінансових ризиків та підвищує стабільність і фінансову стійкість підприємства навіть у складних умовах воєнного часу.

Висновки до розділу 3

1. Аудит розрахунків з дебіторами в умовах воєнного стану потребує посиленого, адаптованого до кризових умов методичного підходу. Встановлено, що ефективна перевірка дебіторської заборгованості має ґрунтуватися на комплексному аналізі облікової політики, системи внутрішнього контролю та практики формування резерву сумнівних боргів. Підкреслено важливість використання альтернативних аудиторських доказів у разі втрати або недоступності первинної документації, а також необхідність застосування сучасних цифрових інструментів – електронного документообігу, CRM і ERP-систем. Наголошено, що аналітичні процедури аудиту мають враховувати специфічні ризики воєнного часу: прострочення платежів, зниження платоспроможності партнерів, територіальну сегментацію контрагентів та ймовірність формування безнадійної заборгованості. Таким чином, у воєнних умовах аудит розрахунків з

дебіторами повинен бути спрямований на більш детальну оцінку ризиків, підвищення якості контролю та формування об’єктивної інформації щодо реального стану дебіторської заборгованості підприємства.

2. Аналітичні та інформаційні інструменти відіграють ключову роль у забезпеченні ефективного контролю за дебіторською заборгованістю підприємства в умовах воєнного стану. Проведений аналіз діяльності СТОВ «ДНІПРО-Н» за 2020-2024 рр. засвідчив суттєве зростання обсягу дебіторської заборгованості, найбільш різке у 2022 р., що обумовлено впливом воєнних подій, порушеннями логістичних процесів та зниженням платіжної дисципліни контрагентів. У подальші роки простежується поступова стабілізація, зокрема скорочення темпів приросту заборгованості та покращення оборотності, що свідчить про адаптацію підприємства до кризових умов.

Особливе значення має систематичний аналіз співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, оскільки перевищення дебіторської заборгованості вилучає значні кошти з обороту та створює додаткове навантаження на фінансовий стан підприємства. Виявлено, що у СТОВ «ДНІПРО-Н» таке перевищення є стійкою тенденцією, що потребує посилення контролю за платіжною дисципліною, прискорення обігу заборгованості та використання сучасних інформаційних систем.

Таким чином, аналітичний інструментарій – включаючи статистичний аналіз, дані бухгалтерських програм, CRM- і ERP-рішення – забезпечує глибоке розуміння динаміки та структури дебіторської заборгованості, дозволяє своєчасно виявляти ризики неплатежів і підтримує прийняття ефективних управлінських рішень. Застосування цих інструментів є необхідною умовою підвищення фінансової стійкості підприємства та формування дієвої стратегії управління дебіторською заборгованістю в умовах підвищеної економічної невизначеності.

3. У сучасних умовах воєнного часу для аграрних підприємств особливої важливості набуває забезпечення ефективного контролю за

фінансовими потоками, зокрема за станом та якістю аудиту дебіторської заборгованості, що є ключовим чинником підтримання їхньої стійкості та безперервності діяльності. Проведений аналіз дозволив визначити основні проблеми в обліку та контролі дебіторської заборгованості СТОВ «ДНІПРО-Н» і обґрунтувати напрями їх усунення. У межах удосконалення аудиту запропоновано створення відділу внутрішнього аудиту, розроблено покроковий алгоритм моніторингу дебіторської заборгованості, а також підготовлено пакет аналітичних документів – матрицю ризиків, аналітичну таблицю управління дебіторською заборгованістю та відомість контролю взаємозвірки з дебіторами, що сприятиме підвищенню прозорості розрахунків, мінімізації фінансових ризиків і забезпеченню стабільного функціонування підприємства в умовах воєнного стану.

ВИСНОВКИ

Виходячи з проведеного дослідження обліку та аудиту розрахунків із дебіторами, а також управління дебіторською заборгованістю на підприємстві в умовах воєнного часу, можна зробити такі висновки, що відображають теоретико-методичні підходи, практичні інструменти контролю та напрями удосконалення управління фінансовими потоками підприємства:

1. Дебіторська заборгованість є тимчасово вилученими грошовими ресурсами, які за належного управління можуть слугувати джерелом підвищення фінансової стійкості та покращення оборотності активів. Ефективне управління заборгованістю передбачає оцінку платоспроможності контрагентів, оптимізацію кредитної політики та контроль за станом розрахунків, що сприяє підвищенню ліквідності та результативності господарської діяльності. У воєнних умовах важливість моніторингу дебіторської заборгованості зростає через підвищені ризики неплатежів та порушення договірної дисципліни.

2. У сучасних умовах воєнного часу управління дебіторською заборгованістю вимагає посиленої уваги та застосування додаткових механізмів контролю, таких як скорочення термінів розрахунків, передоплата, резерв сумнівних боргів і інструменти попередження прострочених платежів. Це дозволяє стабілізувати грошові потоки, мінімізувати фінансові ризики та забезпечити безперервність діяльності підприємства навіть у складних умовах.

3. Нормативне регулювання обліку та аудиту дебіторської заборгованості забезпечує прозорість і достовірність інформації, визначаючи правила її визнання, оцінки та контролю. Поєднання законодавчих норм, П(С)БО та внутрішніх положень підприємства створює комплексний механізм управління заборгованістю, а аудит на основі міжнародних стандартів гарантує перевірку достовірності залишків і ефективність

внутрішнього контролю, що сприяє підвищенню якості фінансової інформації та зниженню ризиків неплатежів.

4. Аналіз фінансово-економічного стану СТОВ «ДНІПРО-Н» показав позитивну динаміку розвитку у 2020-2024 рр. Так, власний капітал підприємства збільшився на 132,45%, загальний капітал зріс на 86,73%, запаси зросли на 78,12%, а вартість основних засобів – на 109,87%, що свідчить про активне оновлення матеріально-технічної бази, придбання нового обладнання та автопарку. Чистий дохід від реалізації, чистий та валовий прибуток зросли, а ключові показники фінансової стійкості – коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансування та коефіцієнт реальної вартості майна – покращилися, що підтверджує ефективність господарювання навіть за умов воєнного часу. Ліквідність підприємства залишається на прийнятному рівні, що забезпечує стабільність грошових потоків та фінансову надійність.

5. Організаційна структура СТОВ «ДНІПРО-Н» чітко вибудована, зокрема бухгалтерська служба під керівництвом головного бухгалтера Кременчуцької Ірини Вікторівни забезпечує ведення первинного, синтетичного та аналітичного обліку основних засобів, запасів та біологічних активів, а також нарахування та виплату заробітної плати та здійснення касових операцій. Система обліку дебіторської заборгованості є комплексною: застосовується журнально-ордерна форма обліку, ведеться синтетичний облік на рахунках 36, 37, 38, 944, 641, 701, 301 та 311, а аналітичний облік здійснюється у розрізі контрагентів, договорів та строків виконання зобов’язань. Використання електронних таблиць Microsoft Excel та програмного комплексу M.E.D.oc дозволяє оперативно формувати звітність, відстежувати прострочені платежі, оцінювати ризиковість контрагентів та планувати грошові потоки. Формування резервів сумнівних боргів та регулярна звірка даних забезпечують достовірність облікової інформації та зменшують фінансові ризики.

6. Для підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю в умовах воєнного часу підприємству запропоновано низку заходів. Основним практичним результатом стало створення таблиці-аналітичного документа «Відомість контролю та аналізу дебіторської заборгованості», яка дозволяє щомісячно моніторити заборгованість за контрагентами, регіонами та договорами, систематизувати проблемні борги та планувати заходи щодо їх стягнення. Крім того, удосконалено аналітичний облік шляхом класифікації контрагентів за рівнем ризику та строками погашення боргів, автоматизовано процеси обліку у Excel і M.E.D.oc для формування графіків платежів і оцінки ризиків, переглянуто методику формування резервів сумнівних боргів із регулярною переоцінкою можливих втрат, посилено внутрішній контроль, підвищено кваліфікацію персоналу та оптимізовано договірну роботу. Реалізація цих заходів створює ефективну, адаптивну систему управління дебіторською заборгованістю, що забезпечує фінансову стійкість, ліквідність і надійну основу для подальшого розвитку СТОВ «ДНІПРО-Н» навіть у складних економічних умовах.

7. Аудит розрахунків з дебіторами в умовах воєнного стану потребує посиленого та адаптованого під кризові умови методичного підходу. Ефективна перевірка дебіторської заборгованості повинна базуватися на комплексному аналізі облікової політики, внутрішнього контролю та практики формування резервів сумнівних боргів. Особливу увагу слід приділяти використанню альтернативних аудиторських доказів у разі втрати або недоступності первинних документів, а також застосуванню сучасних цифрових інструментів – електронного документообігу, CRM і ERP-систем. Аудиторські процедури мають враховувати специфічні ризики воєнного часу, такі як прострочення платежів, зниження платоспроможності контрагентів, територіальна сегментація та ймовірність формування безнадійної заборгованості.

8. Аналітичні та інформаційні інструменти є ключовими для контролю дебіторської заборгованості в кризових умовах. Аналіз діяльності

СТОВ «ДНІПРО-Н» за 2020-2024 рр. показав значне зростання дебіторської заборгованості, найбільш різке у 2022 р., що обумовлено воєнними подіями та порушенням логістики. У наступні роки спостерігалася стабілізація, зменшення темпів приросту та покращення обіговості коштів. Особливе значення має систематичний контроль співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, оскільки її перевищення створює додаткове навантаження на фінансовий стан підприємства. Використання сучасних аналітичних засобів – статистики, даних бухгалтерських програм, CRM і ERP – дозволяє своєчасно виявляти ризики неплатежів та приймати ефективні управлінські рішення.

9. Для підвищення ефективності аудиту дебіторської заборгованості на СТОВ «ДНІПРО-Н» запропоновано комплекс удосконалень, спрямованих на підвищення прозорості фінансових потоків та мінімізацію ризиків. Зокрема, рекомендовано створення відділу внутрішнього аудиту, розробку покрокового алгоритму моніторингу дебіторської заборгованості, а також впровадження аналітичних документів – матриці ризиків, таблиці управління дебіторською заборгованістю та відомості контролю взаємозвірки з дебіторами. Реалізація цих заходів сприяє підвищенню якості контролю, своєчасному виявленню проблемних боргів і забезпеченню стабільного функціонування підприємства в умовах воєнного часу.

Таким чином, впровадження комплексної системи управління дебіторською заборгованістю та аудиту на СТОВ «ДНІПРО-Н» – включно з автоматизацією обліку, аналітичними документами та внутрішнім контролем – забезпечує прозорість фінансових потоків, мінімізує ризики неплатежів і гарантує стабільну фінансову стійкість підприємства навіть у складних умовах воєнного часу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Andrii Zolkover, Viacheslav Dereza, Mykhailo Bril, Olha Hubaryk, Sergiy Popenko. The Influence of Fiscal Strategy on the Financial Sector Stability Oversight. *OIDA International Journal of Sustainable Development*, 18:11, 2025. P. 147-157. URL: https://oidaijsd.com/wp-content/uploads/2025/08/18-11-12-17-IJSD-UR3-25-AZ.pdf

2. Gubaric Olha, Chepets Olha. Accounting outsourcing as a strategic tool for optimizing enterprise activities. 4th International *Conference on Relationship between public administration and business entities management*. November 29, 2024. P. 80-82.

3. Serhii Shevchenko, Marta Olikhovska, Rokso, lana Vynnychuk, Mariya Bardadym, Rostyslav Darmits, Olha Chepets. TIME MANAGEMENT MODEL IN THE ENTERPRISE PERSONNEL SECURITY SYSTEM. Financial and credit activity problems of theory and practice. 2025. 3 (62), 548-557. URL: https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/4803/4397

4. Бардадим М. В., Свічкар Н. М. Облік та управління дебіторською заборгованістю для зміцнення фінансової безпеки підприємства. Економіка та суспільство. 2023. Випуск 50. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/2372/2293/

5. Білозерцева Ю.О., Юрченко С.В. Аспекти обліку та аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві. Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи: *збірник тез III Міжнародної науково-практичної інтернет конференції 22-23 жовтня 2025 р.* Дніпро: ДДАЕУ, 2025. С.28-29.

6. Бондарчук Н.В. Васильєва Л.М. Теоретико-методичні основи бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Вип.16 Ч.1. с.135-138 URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_16/1/35.pdf

7. Бразілій Н.М., Крот Ю.М., Пастернак Я.П. Особливості обліку дебіторської заборгованості в сучасних умовах господарювання *Причорноморські економічні студії*. 2023. Випуск 82. С.114-119. URL: http://bses.in.ua/journals/2023/82_2023/20.pdf

8. Галонічний журнал: *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит* стаття про П(С)БО 10. URL: https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/53/28.pdf

9. Гевчук А.В. Ризики бухгалтерського обліку та їх вплив на управління дебіторською заборгованістю. *Ефективна економіка*. 2019. № 12 с.85-90. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2019/64.pdf

10. Господарський кодекс України: : Закон України від 16.01.2003р. № **436-IV.** URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text

11. Грицай О.І. та Станасюк Н.С. Управління дебіторською заборгованістю підприємства в контексті її обліково-аналітичного забезпечення. *Економіка і суспільство*. 2018. № 15. С 825-832. URL. https://economyandsociety.in.ua/journals/15_ukr/125.pdf

12. Губарик О.М., Чепець О.Г. Міжнародні стандарти обліку як основа для забезпечення ефективної фінансової звітності в аграрному секторі в період воєнного часу. Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору: перспективи та реалії: *збірник тез науково-практичної конференції* 18-20 березня 2025 р. Дніпро: ДДАЕУ, 2025. С. 34-36.

13. Губарик О. М., Чепець О. Г., Поплавська К. С., Чорний Д. С. (2025). Сучасні напрями вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління оборотними активами підприємства. *Актуальні проблеми сталого розвитку*, 2(8), 282-286. https://doi.org/10.60022/2(8)-35S

14. Гуцаленко Л. В., Мельник А. О. Облік дебіторської заборгованості: концептуальні основи П(С)БО та МСФЗ. *Ефективна економіка*. 2020. № 9. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8173

15. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і

організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 31.05.2019 № 226 зі змінами та доповненнями. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99

16. Кононенко Л. В., Сисоліна Н. П., Юрченко О. В. Управління дебіторською заборгованістю: сучасний стан, проблеми, перспективи, інформаційне забезпечення. *Економічний простір*. 2021. № 166. С. 104–109. URL: https://doi.org/10.32782/2224-6282/166-18

17. Крупельницька І.Г. Дослідження сучасних особливостей обліку та контролю розрахунків з покупцями. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2023. № 2 (82). С.116-120. URL: http://www.scientificview.umsf.in.ua/archive/2023/2_82_2023/19.pdf

18. Курило О., Карпец А. Методи управління дебіторською заборгованістю: факторинг та *вексельні розрахунки. Економіка та суспільство.* 2021. Вип. 19(1). URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1841 (дата звернення: 20.11.2025).

19. Ленко І. В., Колєсніченко А. С. Дебіторська заборгованість як елемент фінансового управління. *Економіка і держава*, 2021. URL: https://economyandsociety.in.ua (дата звернення: 20.11.2025).

20. Ленко І. В., Колєсніченко А. С. Поняття дебіторської заборгованості та її роль у фінансових потоках підприємства. *Review of Transport Economics and Management.* 2021. URL: https://pte.ust.edu.ua/article/view/261011 (дата звернення: 20.11.2025).

21. Любар О.О. Облікове забезпечення управління розрахунками з контрагентами за товарними операціями. *Агросвіт*. 2020. № 1. С.48–60. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/1_2020/9.pdf

22. Мамонтова Н. А., Глущик М. М. Особливості обліку та управління дебіторською заборгованістю в сучасних умовах. *Modecon.* 2022. URL: https://modecon.mnau.edu.ua/article/view/1345 (дата звернення: 20.11.2025).

23. Матеріали конференції: нормативні стандарти обліку

дебіторської заборгованості. URL: https://ontu.edu.ua/download/konfi/material_konf_ekonom_02.04.19-2.pdf

24. Міністерство освіти і науки України. Актуальність МСФЗ у контексті національного обліку дебіторської заборгованості. URL: https://www.mnau.edu.ua/files/nauk_prof_konf/abstracts2019-16-05.pdf

25. Міньковська А. В., Чернецька О. В., Гавриш В. О. Розрахунки з покупцями і замовниками як об’єкт обліку і оподаткування. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2023. № 10. URL: https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-10-09-01

26. Методичні рекомендації призначені для здобувачів вищої освіти що навчаються за освітньо-професійною програмою «Облік і оподаткування» зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» для здобуття ступеня магістра з обліку і оподаткування. Методичні рекомендації розроблено згідно вимог Стандарту вищої освіти України: другий (магістерський) рівень, галузь знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальність 071 «Облік і оподаткування» - наказ Міністерства освіти і науки України від 10.07.2019 р. № 958., 2024 р. 48 с.

27. Мулик Т. О. Аналітичне забезпечення дебіторської заборгованості в системі управління підприємства. *Агросвіт*. 2022. № 9-10. С. 69-78. DOI: 10.32702/2306-6792.2022.9-10.69

28. Мулик Т. О. Управління дебіторською заборгованістю підприємства. *Фінанси, облік і аудит*, 2020. URL: https://foa.kneu.edu.ua (дата звернення: 20.11.2025).

29. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text

30. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: Наказ Міністерства фінансів України № 237 від 08.10.99 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text

31. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: Наказ Міністерства фінансів України № 290 від 29.11.99 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text

32. Наукова праця «Концепція тестису» (КНАЕУ) розгляд активів за П(С)БО 10. URL: https://eprints.kname.edu.ua/47155/1/%D0%9A%D0%9E%D0%9D%D0%A4%D0%95%D0%A0%D0%95%D0%9D%D0%A6%D0%98%D0%AF%20%20%D0%A2%D0%95%D0%97%D0%98%D0%A1%D0%AB%202017.pdf

33. Нечипорук Н.В., Атамас О.П., Губарик О.М. Цифрові активи у ланцюгах постачання: стандарти обліку МСФЗ для трансграничних операцій та аудиторські ризики. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. Серія: "Економічні науки", 2025. № 7.

34. Облік дебіторської заборгованості: пам’ятка від редакції. Дебет-Кредит. URL: https://news.dtkt.ua/accounting/individual-transactions/93393-oblik-debitorskoyi-zaborgovanosti-pamiatka-vid-redakciyi (дата звернення: 20.11.2025).

35. Олійник С.О. Шляхи удосконалення обліку дебіторської заборгованості. Журнал науковий огляд. 2018. №5 (48). С. 1-8.

36. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11#Text

37. Податковий кодекс України: Закон України від 02. 12. 2010 р. № 2755-VI із змінами та доповненнями. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T102755.html#1988.

38. Подмешальська Ю. В., Максимова К. С. Удосконалення методики аудиту дебіторської заборгованості. Агросвіт. 2019. № 5. С.83-91. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/5_2019/14.pdf

39. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: Наказ Мінфіну від 24.05.95 р. № 88. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text

40. Приходько І. П. Особливості обліку та аналіз дебіторської заборгованості комунальних підприємств водопровідної галузі. *Економіка та суспільство*. DOI: 10.32782/2524-0072/2025-79-9

41. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 травня 2003 р. № 851-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text

42. П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість». Міністерство фінансів України. 2019. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0935-19#Text (дата звернення: 20.11.2025).

43. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність: Закон України від 16.07.1999р. № 996-XIV. URL: https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text

44. Савченко А., Горелик В., Гаврилюк І., Вербіцький П. Вплив дебіторської заборгованості на фінансову стабільність підприємства. *Журнал «Економіка»*. 2022. URL: https://journals.dpu.kyiv.ua/index.php/ economy/article/view/555 (дата звернення: 20.11.2025).

45. Степаненко О. І., Дубовик М. Ф. Аналіз дебіторської заборгованості, її вплив на фінансовий стан та ділову активність підприємства. Проблеми системного підходу в економіці. 2022. № 2. С.116–125. URL: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/37945/Dub_2022_2.pdf

46. Ткачук Л., Венда Ч. Теоретико-методологічні аспекти управління дебіторською заборгованістю підприємства. *Innovation and Sustainability*. 2023. № 1. С. 84–90. URL: https://doi.org/10.31649/ins.2023.1.84.90

47. Ткачук Л. М. Обліково-аналітичне забезпечення управління дебіторською заборгованістю. *Вісник КНЕУ*, 2022. URL: https://kneu.edu.ua (дата звернення: 20.11.2025).

48. Цивільний кодекс України: Закон України № 435-IV від 16.01.2003р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text

49. Чепець О., Юрченко С., Волчанська Л. Теоретико-методологічні основи визначення дебіторської заборгованості та її класифікація. *Економіка та суспільство*. 2024. № 61. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-160

50. Чернецька О. В., Гаркуша Г. І., Богданова Ю. С. Інтеграція аналітичного інструментарію в систему обліку і контролю суб'єкта підприємництва. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2024. №16. URL: https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-16-09-02

51. Чорний Д. Удосконалення організації обліку на підприємстві в умовах цифровізації. Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств: *тези доповідей IX Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції 8-9 травня 2025 р.* – Дніпровський державний аграрно-економічний університет, Дніпро, 2025. С. 71-72.

52. Шигун М. М., Мухомор Г. В. Актуальні питання оцінки дебіторської заборгованості. *Науковий вісник ЛТЕУ*, 2023. URL: https://journals-lute.lviv.ua (дата звернення: 20.11.2025).

53. Шигун М. М., Мухомор Г.В. Дебіторська заборгованість: визнання та оцінка за національними та міжнародними стандартами. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*. 2023. №72. URL: https://journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/1346 (дата звернення: 20.11.2025).

54. Шот А., Братух Д. Місце і значення розрахункових операцій у забезпеченні стабільності фінансового стану підприємств України. *Молодий вчений.* 2022. № 10 (110). С.96-100. URL: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-10-110-19.

55. Юрченко, С.В., Мачак, Т.О., & Овдін, В.С. (2024). Управління дебіторською заборгованістю для підвищення рівня фінансово-економічної безпеки підприємства. *Проблеми сучасних трансформацій.* Серія: економіка та управління, (16). https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-16-04-0